

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑ ΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΚΑ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 | 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1975 | ΑΡΙΘ. 3

ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ ΠΑΤΕΡΩΝ

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β'.

XV. Οὐκ οἶομαι δέ, ὅτι μικρὰν συμβουλίαν ἐποιησάμην
περὶ ἐγκρατείας, ἦν ποιήσας τις οὐ μετανοήσει, ἀλλὰ καὶ ἑαυ-
τὸν σώσει καμὲ τὸν συμβουλευσάντα. μισθὸς γὰρ οὐκ ἔστιν
μικρὸς πλανωμένην ψυχὴν καὶ ἀπολλυμένην ἀποστρέψαι
5 εἰς τὸ σωθῆναι. 2. ταύτην γὰρ ἔχομεν τὴν ἀντιμισθίαν ἀπο-
δοῦναι τῷ θεῷ τῷ κτίσαντι ἡμᾶς, ἐὰν ὁ λέγων καὶ ἀκούων
μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ λέγει καὶ ἀκούῃ. 3. ἐμμείνωμεν
οὖν ἐφ' οἷς ἐπιστεύσαμεν δίκαιοι καὶ ὄσιοι, ἵνα μετὰ παρρη-
σίας αἰτῶμεν τὸν θεὸν τὸν λέγοντα· *Ἔτι λαλοῦντός σου ἔρω·*
10 *ἰδοὺ πάροيمي.* 4. τοῦτο γὰρ τὸ ρῆμα μεγάλης ἐστὶν ἐπαγγελ-
ίας σημεῖον· ἐτοιμότερον γὰρ ἑαυτὸν λέγει ὁ κύριος εἰς τὸ
διδόναι τοῦ αἰτοῦντος. 5. τοσαύτης οὖν χρηστότητος μετα-
λαμβάνοντες μὴ φθονήσωμεν ἑαυτοῖς τυχεῖν τοσούτων
ἀγαθῶν. ὅσην γὰρ ἡδονὴν ἔχει τὰ ρήματα ταῦτα τοῖς ποιή-
15 σασιν αὐτά, τοσαύτην κατάκρισιν ἔχει τοῖς παρακούσασιν.

3. Ἰεζ. 3,21: ἀσὺ δὲ ἐὰν διαστείλῃ τῷ δικαίῳ τοῦ μὴ ἀμαρτεῖν καὶ αὐτὸς μὴ ἀμάρτη, ὁ δίκαιος ζωὴν ζήσεται, ὅτι διεστείλω αὐτῷ, καὶ σὺ τὴν σεαυτοῦ ψυχὴν φύσῃ». Α' Τιμ. 4,16. 4. Ἰακ. 5,19.20. 9. Ἦσ. 58,9.

XV. Ὁ ρῆτωρ ἄρχεται μετὰ διαφαινομένης ποιᾶς τινος καυχήσεως. Τὸν ἀπασχολεῖ τὸ μέγα πρόβλημα τῆς «ἐγκρατείας», ἀσφαλῶς ἀπὸ τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις. Διὸ καὶ διακαῶς ποθεῖ νὰ διασώσῃ ἀπὸ τοιαύτας ἐκ-

Κ Ε Ι Μ Ε Ν Ο Ν

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Β΄.

(Ἀπόδοσις εἰς ἀπλὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν).

XV. Δὲν νομίζω δέ, ὅτι ἔδωκα μικρὰν συμβουλὴν περὶ ἐγκρατείας, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ποῦ θὰ τὴν πραγματοποιήσῃ, δὲν θὰ μετανοήσῃ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἑαυτὸν του θὰ σώσῃ (ἀπὸ τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ) καὶ ἐμὲ ποῦ ἔδωκα τὴν συμβουλὴν. Διότι δὲν εἶναι μικρὸς ὁ μισθὸς (ἢ ἀνταμοιβὴ ἀπὸ μέρους τοῦ δικαίου Θεοῦ) δι' ἐκεῖνον, ὅστις θὰ (δυνηθῆ) τὴν ψυχὴν ποῦ πλανᾶται (μὲ τὰς ἡδονὰς καὶ ὑλικὰς ἀπολαύσεις) καὶ βαδίζει πρὸς τὴν ἀπώλειαν (τὴν αἰωνίαν καταδίκην), νὰ ἐπιστρέψῃ (διὰ τοῦ κηρύγματος τῆς με-

τροπὰς τοὺς ἀκροατὰς του (κατηχουμένους ἢ ἄρτι νεοφύτους ἢ προσηλύτους;) ἐν τῇ πεποιθήσει, ὅτι καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ Θεοῦ, συμφώνως πρὸς τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ διαβεβαίωσιν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ Προφήτου.— (ἀφ' ἑλέγων καὶ ἀκούων) : Προφανῶς πρόκειται περὶ «ὁ μιλίας», ἴσως μάλιστα ἀναγινωσκόμενης. Τοῦτο γίνεται ἐμφανέστερον ἐκ τῶν κατωτέρω ἐν κεφ. XVII, 3 λεγομένων καὶ ἀκόμη ἐμφαντικώτερον ἐκ τῆς σαφοῦς δηλώσεως ἐν κεφ. XIX, 1 «Ὡστε, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφαί, μετὰ τὸν Θεὸν τῆς ἀληθείας ἀναγινώσκω ὑμῖν ἐντευξίν εἰς τὸ προσέχειν τοῖς γεγραμμένοις». Τὸ χωρίον ἐρμηνεύομεν εὐρύτερον κατωτέρω.— «ἑαυτὸν σώσει ἑαυτὸς» : Ἀνωτέρω κατεχωρίσαμεν τὸ χωρίον τοῦ Προφήτου Ἰεζεκιήλ 3, 21. Σχετικὸν εἶναι καὶ τὸ χωρίον τοῦ Ἰησοῦ († 235) : «ὅπως γένηται ἀμφοτέροις κοινὴ ὄφελεια, τῶ μὲν λέγοντι τὸ διαμνήμης κρατήσαντι ὀρθῶς ἐκθέσθαι τὰ προκείμενα, τῷ δὲ ἀκούοντι τὸ ἐπιστήσαι τὸν νοῦν πρὸς τὰ λεγόμενα» (Ἰ π π ο λ., Ἀπόδειξις περὶ Χριστοῦ καὶ Ἀντιχριστοῦ, παρὰ Migne, P.G. 10, 729B).— Εἰς τὸ χωρίον «μισθὸς γὰρ οὐκ ἔστιν μικρὸς...» ἀρμόζει ἄριστα καὶ ἡ διαβεβαίωσις τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου: «Ἀδελφοί, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῆ ἀπὸ τῆς ἀληθείας καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτόν, γνωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτοῦ σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν» (Ἰακ. 5, 19-20). — «ἐάν ὁ λέγων καὶ ἀκούων μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης καὶ λέγῃ καὶ ἀκούῃ» : Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ τότε ἐπιδραῖ καὶ ἐνεργεῖ, ὅταν ὁ διδάσκων ἐμφορεῖται ὑπὸ πίστεως καὶ ἀγάπης πρὸς τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν πλησίον, ὃν κατηχεῖ καὶ διδάσκει. Τὸ αὐτὸ ἀπαιτεῖται καὶ παρὰ τοῦ ἀκούοντος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀπαραίτητον εἶναι νὰ ἐπικρατῇ καὶ ἀμοιβαία ἐμπιστοσύνη, ἐκτί-

τανοίας), ὥστε νὰ σωθῇ. 2. Διότι αὐτὴν τὴν ἀντιμισθίαν (τὴν ἀνταπόδοσιν) ἔχομεν (καθῆκον) ν' ἀνταποδώσωμεν εἰς τὸν Θεόν, "Ὅστις μᾶς ἔπλασεν, ἐὰν ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος διδάσκει (κατηχεῖ ἢ κηρύττει) καὶ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἀκούει, μὲ πίστιν καὶ ἀγάπην καὶ λέγει (ὁ διδάσκων) καὶ ἀκούη (ὁ κατηγούμενος). 3. Ἄς ἐμμείνωμεν (ἀποφασιστικὰ καὶ χωρὶς δυσπιστίαν ἢ δισταγμὸν) πρὸς ὅσα ἐπιστεύσαμεν (ὡς ἀληθῆ καὶ δίκαια), (ἵνα τοιουτοτρόπως ἀποδείξωμεν ὅτι εἴμεθα) δίκαιοι καὶ ὅσιοι, ἵνα (ἢμποροῦμεν) μὲ παρρησίαν (μὲ θάρρος, χωρὶς φόβον) νὰ ζητῶμέν τι (ἐν μετανοίᾳ) ἀπὸ τὸν Θεόν, "Ὅστις λέγει (εἰς τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ βεβαιώνει): «Ἐνῶ ἀκόμη σὺ (ὁ πιστὸς δοῦλος) προσεύχου (παρακαλῶν), θὰ σοῦ ἀποκριθῶ· ἰδοὺ εἶμαι παρών». 4. Διότι αὐτὸ τὸ ρητὸν εἶναι σημεῖον (ἀπόδειξις καὶ βεβαιώσις) μεγάλης ὑποσχέσεως· διότι λέγει ὁ Κύριος (διὰ τοῦ χωρίου τούτου), ὅτι εἶναι περισσό-τερον ἔτοιμος (προθυμότερος) εἰς τὸ νὰ δώσῃ (περισσότερα καὶ ταχύτερα) ἀπὸ ὅσα ζητεῖ (μὲ πίστιν διὰ τῆς προσευχῆς του) ὁ πιστὸς. 5. Ἐφ' ὅσον λοιπὸν γινόμεθα μέτοχοι τόσοῦ μεγάλης ἀγαθότητος (ἄς προσέξωμεν) νὰ μὴ ζηλοφθονήσωμεν οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸν μας, ὅτι ἔχομεν τὴν τύχην (ν' ἀπολαύσωμεν) τόσα (πολλὰ καὶ μεγάλα) ἀγαθὰ. Διότι ὅσην ἡδονὴν (εὐχαρίστησιν καὶ γλυκύτητα) ἔχουν τὰ λόγια αὐτὰ (τῆς Ἁγίας Γραφῆς) δι' ἐκεί-

---

μησις καὶ ἀγάπη μεταξὺ διδάσκοντος καὶ διδασκομένου, ἵνα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καρποφορήσῃ. — «Ἐμμείνωμεν οὖν ἐφ' οἷς ἐπιστεύσαμεν δίκαιοι καὶ ὅσιοι» : Διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος λαμβάνει ὁ χριστιανὸς τὴν θεῖαν χάριν τοῦ καθαρισμοῦ ἀπὸ τε τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πάσης ἄλλης ἁμαρτίας. Τὸ βάπτισμα ἐπομένως καθιστᾷ τὸν χριστιανὸν «δίκαιον» ἐναντι τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἢ «ἀσιότης» καὶ ἀγιότης ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν περαιτέρω ἐμμονὴν τοῦ πιστοῦ εἰς τὸ πράττειν καὶ ἐνεργεῖν κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου. Διὰ τὸ ἔχει δὲ «παρρησίαν» ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὀφείλει ὁ πιστὸς νὰ εὐρίσκειται ἐν συνεχεῖ μετανοίᾳ, καθότι ὡς ἀσθενής, συνεχῶς καὶ ἁμαρτάνει. Ἐπικαλούμενος δὲ ὁ ἐν μετανοίᾳ χριστιανὸς τὴν θεῖαν συναντίληψιν, θὰ συμπαρυσταθῇ αὐτῷ ὁ Θεὸς καὶ πρὶν ἀκόμη περατώσῃ τὴν ἑαυτοῦ ἰκεσίαν. Τοῦτο διαβεβαίωσι ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου, λέγοντος: «ἔτι λαλοῦντός σου ἔρῳ· ἰδοὺ πάρεμι» (Ἡσ. 58,9. Πβλ. καὶ 65,24, ὡς καὶ Β α ρ ν α β α, ἐπιστ. 3,5). — «Μὴ φθονήσωμεν ἑαυτοῖς» : Κατὰ λέξιν σημαίνει νὰ μὴ φθονήσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας, νὰ μὴ ὑπερηφανευθῶμεν. Ἀλλὰ τὸ «ἑαυτοῖς» ἔχει καὶ τὴν

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Ἡ Ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου.

Ἡ δεσποτικὴ ἑορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Κυρίου (2 Φεβρουαρίου) ἀκτινοβολεῖ πολλὰ διδάγματα. Ἐν τούτων, ἴσως τὸ σπουδαιότερον, εἶναι ἡ ἐκ μέρους τῶν γονέων ἀφιέρωσις τῆς νεότητος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ Μήτηρ καὶ πνευματικὴ τροφὸς ὅλων τῶν πιστῶν. Ἰδιαιτέραν σημασίαν δὲ ἔχει ἡ ἀλήθεια αὐτῇ διὰ τὴν τρυφερὰν ἡλικίαν. Οἱ γονεῖς ποῦ ἐμπιστεύονται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ψυχικὴν διάπλασιν τῶν βλαστῶν των, κάμνουν, ὡς μαρτυρεῖ ἡ πείρα, μίαν «κατάθεσιν» μὲ πολὺν καὶ βέβαιον κέρδος. Διότι ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν καὶ ὁ διαποτισμὸς μὲ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἐυαγγελίου καθιστᾷ τὴν νέαν γενεὰν ἱκανὴν ν' ἀνθέξῃ εἰς τοὺς βαθεῖς ἐπιρροασμοὺς τῆς σημερινῆς κατὰ πολλὰ ἐκλότου κοινωρίας, διδομένης οὕτω γλυκείας καὶ εὐλογημένης ἀνταμοιβῆς εἰς τοὺς κόπους καὶ τὰς μερίμνας τῶν γονέων διὰ τὰ παιδιά των. Καλὸν λοιπὸν θὰ ἦτο νὰ προβληθῇ εἰς τοὺς γονεῖς ἐκ μέρους τῶν ποιμένων αὐτῇ ἡ ἀλήθεια, μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἑορτῆς τῆς Ὑπαπαντῆς, πρὸς βαθυτέραν συνειδητοποίησιν τοῦ ἕξ αὐτῆς πηγάζοντος διδάγματος.

Διὰ νὰ ἐμπνέουν ἐμπιστοσύνην.

Οἱ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων ἐντεταλμένοι τὴν ἄσκησιν τοῦ Μυστηρίου τῆς Μετανοίας πρέπει νὰ τηροῦν μετὰ περισσής φροντί-

νους, οἱ ὅποιοι τηροῦν (ἐφαρμόζουν εἰς τὸν βίον των) αὐτά, τόσην μεγάλην κατάκρισιν (καταδίκην καὶ ἐνοχλήν) ἔχουν δι' ὅσους τὰ παρακούουν (τὰ παραβαίνουν).

(Συνεχίζεται)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΜΠΟΝΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ἐνοιαν τοῦ «ἀλλήλοισ», ὡς ἐν 12,3. 13,1. 17,2. κ.ά., ὅποτε θὰ ἐρμηνεύσωμεν: «νὰ μὴ ζηλεύσωμεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον», «νὰ μὴ ὑπερηφανευθῶμεν» καὶ κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον «νὰ μὴ τὸ πάρωμεν ἐπάνω μας». — «ἡδονήν»... «κατάκρισιν»: τὴν «πνευματικὴν ἡδονήν» ἀπολαμβάνουν οἱ «ἐγκρατεῖς», τὸναντίον οἱ εἰς τὴν «σαρκικὴν ἡδονήν» ἀκρατεῖς ἐπιφέρουν εἰς ἑαυτοὺς τὴν κατάκρισιν, ἧτοι τὴν παρὰ Θεοῦ καταδίκην καὶ τιμωρίαν. Οἱ πρῶτοι εἶναι οἱ «ποιοῦντες» τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, οἱ δεῦτεροι οἱ «παρακούσαντες» εἰς τὰς ἐντολάς Αὐτοῦ.

δος τὸ ἀπόρητον τῆς ἐξομολογήσεως. Ἀλήθεια εἰς πάντας γνωστή. Ἀλλά, πέραν τοῦ καθήκοντος των τούτου, ἀπομένει ἐν ἄλλο. Νὰ ἐπεκτείνουν καὶ εἰς τὴν ὅλην κοινωνικὴν των συμπεριφορὰν τὴν εἰκόνα των ὡς ἀνθρώπων ἀποφενγόντων τὰ σχόλια καὶ τὴν κοινολόγησιν δι' ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν ἰδιωτικὴν ζωὴν τῶν πνευματικῶν των τέκνων. Ὁ λόγος εἶναι προφανής. Ὁ ἱερεὺς ποδ κρατεῖ τὸ στόμα του κλειστὸν εἰς αὐτὰς τὰς περιπτώσεις, μὴ ἀναφέρων ποτὲ ὁ ἴδιος ὅ,τι ἔστω καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι γνωρίζουν, δημιουργεῖ γόρω τον αἴσθημα ἐμπιστοσύνης. Οὕτω καθιστᾷ εὐκόλον εἰς τὰς ψυχὰς τὸ νὰ τὸν ἔχουν πνευματικόν των. Διότι δὲν φοβοῦνται ἀκριτομυθίας ἐκ μέρους του.

Ἡ Ὁσιομάρτυς Φιλοθέη

Τὴν 19ην Φεβρουαρίου ἡ Ἐκκλησία μας ἑορτάζει τὴν μνήμην τῆς Ὁσιομάρτυρος Φιλοθέης, ἡ ὁποία ἔλαμψεν εἰς τὰς Ἀθήνας κατὰ τὸν ΙΣΤ' αἰῶνα. Εἶναι μία ἀπὸ τὰς μεγάλας μορφάς, ἡ ὁποία ἐδόξασε τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθοδοξίαν κατὰ τοὺς πικροὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Μὲ τὸν ἀσκητικὸν βίον της, τὸ φιλόανθρωπον ἔργον της καὶ τὸ μαρτυρικὸν της τέλος, ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἔμεινεν εἰς τὴν συνείδησιν τῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀείφωτον παράδειγμα ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Χριστόν, ἐμπνέουσα κάθε γενεάν. Διὸ καὶ εἶναι τόσον δημοφιλὴς ἕως τὰς ἡμέρας μας, τιμωμένη μὲ πολλὴν εὐλάβειαν ὄχι μόνον εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Μία κακὴ συνήθεια.

Οἱ χριστιανοί, ὡς ἡ πείρα μαρτυρεῖ, δὲν εἶναι πάντοτε φωτισμένοι: εἰς ὅλα. Ἡ εὐσέβειά των ἐμφανίζει καὶ σκιάς. Μία τούτων εἶναι καὶ ἡ συνήθεια, μετὰ τὸν θάνατον προσφιλοῦς των, τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς οἰκογενείας νὰ ἀποφεύγουν τὸν ἐκκλησιασμὸν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα. Τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀκατανόητον. Διότι οἱ πενθοῦντες ἔχουν ἀνάγκην περισσότερον τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ἀκριβῶς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς μόνης ἀληθινῆς παραμυθίας των. Ὅθεν, τὸ ἄσποιν τοῦτο πρέπει νὰ ἐκλείψῃ τῇ μερίμνῃ τῶν ποιμένων. Ὅπου παρατηρεῖται, οἱ ἐφημέριοι ἔχουν χρεὸς νὰ διαφωτίζουν σχετικῶς τὰ πνευματικὰ των τέκνα, τὰ ὑποπίπτοντα εἰς αὐτό. Ὀλίγοι πατρικοὶ λόγοι, ἐκάστοτε, εἶναι ἀρκετοὶ διὰ νὰ κάμουν, ὥστε τοιοῦτοι ἀνόπιστοι χριστιανοὶ νὰ ἀντιληφθοῦν ὅτι ἀκολουθοῦν μίαν κοινωνικὴν πρόληψιν, καταφῶρος ἀντίθετον πρὸς τὴν ὑγιᾶ θρησκευτικότητά.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΕΘΝΟΣ

(Ἐξ ἀφορμῆς τῶν συζητήσεων ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τοῦ Συντάγματος).

Ἡ Διαρκὴς Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκπροσωποῦσα τὴν Ἱερὰν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας, ἐν τῷ πρὸς τὴν Ἐ΄ Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπευθυνθέντι Ὑπομνήματι αὐτῆς ἐπὶ τῶν περὶ Θρησκείας, Ἐκκλησίας καὶ Παιδείας ἄρθρων τοῦ Σχεδίου τοῦ Συντάγματος, εὐστόχως τονίζει, πρὸς τοῖς ἄλλοις, τὰ ἑξῆς: «Χρήσιμος, βεβαίως, ἡ πείρα ξένων προτύπων. Ἄλλ' ἐν τῇ χρήσει αὐτῶν δὲν ἐπιτρέπεται νὰ παραθεωρῆται ἡ ἰδιοτυπία τῶν λαῶν, πολλῶ μᾶλλον προκειμένου περὶ τοῦ ἡμετέρου λαοῦ, ἔχοντος ἐν τῇ ὁλότητι αὐτοῦ βαθεῖας τὰς ρίζας εἰς τὴν πρὸς τὴν ὅλην ἱστορίαν του ταυτιζομένην ἀνόθευτον θρησκευτικὴν παράδοσιν, τῆς ὁποίας φορεὺς εἶναι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ἡ καὶ παρὰ τῶν ξένων, κατὰ μοναδικὸν προνόμιον, ὡς Ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία προσδιοριζομένη».

Οἱ λόγοι οὗτοι τοῦ Συνοδικοῦ Ὑπομνήματος φέρουν εἰς τὴν μνήμην πάντων τὴν ἱστορίαν τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

Ἡ Ἐκκλησία εὔρε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος εἰς ἐρείπια καὶ τὸ ὠδήγησεν εἰς ἡμέρας νέας λαμπρᾶς δόξης καὶ μεγαλείου. Ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ἡ ἀπαράμιλλος πνευματικὴ δύναμις, ἥτις ἀνῆρθωσε τὸν ἐν φοβερᾷ καταπτώσει εὐρισκόμενον Ἑλληνισμόν.

Διὰ τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὡς τονίζει ὁ διακεκριμένος ἱστορικὸς Ζαμπέλιος, ἐδημιουργήθη «νέα διὰ τὸν Ἑλληνισμόν ζωὴ· νέος αἰὼν· νέον στάδιον· ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ ν ε κ ρ α ν ά σ τ α σ ι ς». «Πνεῦμα Κυρίου ἦλθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ δύναμις Ὑψίστου ἐπεσκίασεν αὐτήν». «Τίς ἤθελεν εἶσθαι ἡ τύχη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, — ἐρωτᾷ ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς — ἐὰν ἡ κατὰ πᾶσαν ἀλήθειαν Ἑ λ λ η ν ο ο σ ῶ τ ε ι ρ α Ἐ κ κ λ η σ ί α δὲν εἶχεν ἐκ προοιμίων καὶ μετὰ θυσιῶν ἀνεκδιηγίτων συναθροίσει κύκλῳ αὐτῆς καὶ περιθάλψει τὰς ἐθνικὰς ἐκεῖνας ἰδιότητας, αἵτινες ἐν τῇ θ' ἑκατονταετηρίδι μέλλουσι νὰ ἀνασχηματίσωσι τὴν ἑλληνικὴν τοῦ γένους πατρίδα; Ἡ τί σήμερον ἠθέλομεν εἶσθαι ἡμεῖς αὐτοί, χωρὶς ἐκείνης τῆς ἐπισκευάσεως;» (Σπ. Ζαμπελίου, Ἔσσηματα δημοτικὰ, μετὰ

μελέτης περί Μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, Ἀθήναι, 1852, σελ. 61, 121. Τοῦ αὐτοῦ, Βυζαντινὰ μελέται, Ἀθήναι 1857, σελ. 41. Γ. Βερίτη, Ὁ Σπυρίδων Ζαμπέλιος καὶ τὸ ἱστορικὸ ἔργο του, περ. «Ἀκτῖνες», ἔτος 1942, σελ. 143). Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς ὁ Ζαμπέλιος: «Ἄνευ τοῦ Χριστιανισμοῦ «τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος δὲν ἤθελεν ἴσως ὑπάρχει σήμερον ἢ ἐντὸς βιβλιοθηκῶν καὶ εἰς σοφῶν πινῶν ἀναμνήσεις» (Ἄ. Λαμπρινοῦ, Ἡ παρακμὴ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, περ. «Ἀκτῖνες», ἔτος 1945, σελ. 7-8).

Ἡ ὀρθόδοξος πίστις ὑπῆρξεν ἡ συνεκτικὴ δύναμις, ἥτις συνήνωνε τοὺς πολίτας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἰς μίαν κοινὴν ἐκπολιτιστικὴν προσπάθειαν. Τὸ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἰδρυθὲν ἑλληνικὸν κράτος ἐξ ἐπόψεως ἐθνογραφικῆς παρουσιάζει ἐξ ἀνάγκης μεγάλην ποικιλίαν μέχρι τῶν ἀνωτάτων αὐτοῦ κοινωνικῶν στρωμάτων. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐπὶ αἰῶνας ὑπῆρξεν ὁ μέγας «κωνευτήριος λέβης», εἰς τὸν ὁποῖον ἀκόμη καὶ βάρβαροι (Γερμανοὶ πασῶν τῶν γερμανικῶν φυλῶν, Πέρσαι καὶ Ἀρμένιοι) διὰ τοῦ χριστιανικοῦ βαπτίσματος καὶ διὰ προσλήψεως ἑλληνικῆς μορφώσεως μετεμορφώθησαν εἰς βυζαντινοὺς Ἕλληνας (Ἄδ. Ἀδαμαντίου, Βυζάντιον, Μεγ. Ἑλλην. Ἐγκυκλ., τόμ. 7, σελ. 840 γ). Ἡ Ἐκκλησία συνεκράτει ἠνωμένους τοὺς πληθυσμοὺς καὶ ἐσφυρηλάτει τὸ μεγαλεῖον τοῦ Ἑλληνισμοῦ. «Τὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐνότητα, λέγει ὁ Ἑσσελιγκ, τὴν ὁποίαν οὐδεμίαν πολιτικὴ δύναμις εἶχε κατορθώσει μέχρι τοῦδε νὰ πραγματοποιήσῃ..., ἐδημιούργησεν ἐπὶ τέλους ἡ Ἐκκλησία» (Ἑσσελιγκ, Βυζάντιον καὶ βυζαντινὸς πολιτισμὸς, μτφρ. Σ. Κ. Σακελλαροπούλου, ἔκδ. τρίτη, σελ. 17). Καὶ ὁ Jorga τονίζει, ὅτι «ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ὁ κύριος π α ρ ά γ ω ν ἐ ξ ε λ λ η ν ι σ μ ο ὦ» (Κ. Ἀμάντου, Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, τόμ. Α', σελ. 59). Ὡς λέγει καὶ ὁ κορυφαῖος ἱστορικὸς Κάρολος Ντὴλ (Diehl), «καθ' ὃν χρόνον τὸ Βυζάντιον ἦτο ἡ μεγάλη δύναμις τῆς Ἀνατολῆς εἰς τὴν εὐρείαν ἐκείνην Αὐτοκρατορίαν, ὅπου τόσαι φυλαὶ διαφορετικαὶ καὶ τόσα στοιχεῖα ἀσύμφωνα συνθηροῖζοντο ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ αὐτοκράτορος, ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία ἀπετέλεσε τὴν στερεὰν ἀμφοκονίαν, ποὺ συνέδεε στερεὰ ἀναμεταξὺ τῶν τὰ διάφορα μέρη τῆς κολοσσιαίας οἰκοδομῆς. Τὴν ἐνότητα, τὴν ὁποίαν ἡ Βυζαντινὴ Μοναρχία δὲν εὗρισκεν οὔτε εἰς τὴν γλῶσσαν, οὔτε εἰς τὴν φυλὴν, τὴν εὗρηκεν εἰς τὴν Θρησκείαν, εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, περὶ τῆς ὁποίας δικαίως ἐλέχθη, ὅτι τ ῆ ς ἐ χ ρ η σ ῖ μ ε υ σ ε ν ὡ ς ε ἰ δ ο ς ἐ θ ν ι κ ὄ τ η τ ο ς» (Charles Diehl,

La Grèce, έκδοσις τῶν διαλέξεων τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὲρ τῶν δικαίων τοῦ Ἑλληνισμοῦ Συνδέσμου, 1908, σελ. 46. — Μιχ. Γαλανοῦ, Μελέται περὶ τῆς κρατικῆς εὐσεβείας καὶ τῶν σχέσεων Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας, Ἀθήναι, 1946, σελ. 223). Ὡσαύτως ὁ Diehl προσθέτει: «Ἐπὶ δέκα αἰῶνας, κατὰ τοὺς ὁποίους διήρκεσεν ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξεν ἡ μεγάλη προστατὶς τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὅτε δὲ τὸ Βυζάντιον ἔπεσεν, ἡ Ἐκκλησία παρέσχεν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν ἀκόμη ἐξοχωτέραν ὑπηρεσίαν. Μαζὶ μὲ τὴν Ὁρθοδοξίαν διεφύλαξε καὶ τὴν ἑλληνικὴν ἐθνότητα καὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν» (Αὐτόθι).

Ὁ Κρουμπάχερ ἐπίσης ἐτόνισεν, ὅτι «οἱ Ἕλληνες μὲ τὸν Χριστιανισμὸν ἠδυνήθησαν νὰ διαδραματίσουν κατὰ τὸν Μεσαίωνα τόσον σπουδαῖον πολιτικὸν πρόσωπον, ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε ἐκλήθησαν νὰ διαδραματίσουν» (Ἄ. Λαμπρινοῦ, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 9). Ὁ Diehl, παρὰ τὸ γεγονός, ὅτι εἶναι θαυμαστῆς τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, δὲν διστάζει νὰ διακηρύξη: «Ἡ σύγχρονος Ἑλλὰς ὀφείλει πολὺ περισσότερα εἰς τὸ Χριστιανικὸν Βυζάντιον παρ' ὅσα εἰς τὰς Ἀθήνας τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Φειδίου» (Charles Diehl, Ἱστορία τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, μτφρ. Ἐμμ. Καψαμπέλη, Ἀθήναι, 1923, σελ. 8).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ὁ ἱστορικὸς τοῦ Ἔθνους μας Κ. Παπαρρηγόπουλος λέγει, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Ἐκκλησίας οὐ μόνον «ἐπρωταγωνίστησεν ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι», ἀλλὰ καὶ «ἀνεκαινίσθη ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις» (Κ. Παπαρρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἔκδ. ε', τόμ. Β', μέρ. β', σελ. 95). Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἡ Ἐκκλησία ὡς φιλόστοργος μήτηρ καὶ ὡς «ἡ ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς» (Ματθ. κγ', 37) ἀνέλαβε τὴν κηδεμονίαν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων καὶ διετήρησεν ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας τὴν γλύσσαν, τὰς παραδόσεις καὶ τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν τοῦ Ἔθνους. Συγκεντρωμένοι οἱ Ἕλληνες περὶ τὴν Ἐκκλησίαν ἠδυνήθησαν νὰ ἀποφύγουν τὸν ἐξισλαμισμὸν καὶ τὴν ἀφομοίωσιν πρὸς τοὺς κατακτητὰς καὶ νὰ ἀναπτύξουν ἀξιόλογον κοινοτικὴν ὀργάνωσιν. «Ἡ Ἐκκλησία διακρατοῦσα τοὺς Ἕλληνας πνευματικῶς ἐλευθέρους ἀπὸ τῶν τούρκων καὶ ἀνανεοῦσα ἐκάστοτε τὰς φθειρομένας δυνάμεις των, παρὰ πᾶσαν ἐξωτερικὴν τῶν τούρκων πίεσιν, ἀνεζωογόνει τὴν αὐτοσυνείδησίν των διὰ τῶν

ΩΔΙΝΕΣ ΘΑΝΑΤΟΥ*

2. Οί χριστιανοί ἐστράφησαν πρὸς ἄμπελον ἀλλοτρίαν.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος παρέμεινεν ἀναμάρτητος ἐπὶ τῆς γῆς, καίτοι ὅλοι ἐδιδάχθημεν τὸν θεῖον Νόμον καὶ ὅλοι ἐγεύθημεν τῆς θείας Δικαιοσύνης. Πιστεύομεν ὅμως ὅτι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνεξάντλητον καὶ ὅτι προθύμως θά τύχωμεν τῆς συγγνώμης, ἐὰν εὐλικρινῶς μετανοήσωμεν καὶ παύσωμεν νὰ ἁμαρτάνωμεν. Ἐπιθυμία τοῦ Θεοῦ ἐκδηλωθεῖσα ποικιλοτρόπως ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς πανσόφου προνοίας αὐτοῦ διὰ τὸν ἄνθρωπον εἶναι νὰ καλέσῃ τοὺς πάντας εἰς μετάνοιαν καὶ σωτηρίαν, ἰδιαιτέρως δὲ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰς τοῦτο ἀπέβλεπεν· «Οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτω-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 20 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

ἐθνικῶν παραδόσεων, ὧν πιστὴ ἦτο θεματοφύλαξ διὰ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων» (Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, σελ. 89 ἐξ.).

Ὁ Ἄδαμάντιος Κοραΐς ἔγραφε χαρακτηριστικῶς: «Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς κοινὴν μητέρα, εἶναι τὸ Γένος προσεκολλημένον καὶ διὰ τὴν Θρησκείαν καὶ διὰ τὴν μητρικὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν δεικνύει καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Γένους». Τὰ σχολεῖα ἰδρύοντο εἰς τὰς μονάς, τοὺς ναοὺς καὶ εἰς τοὺς οἴκους τῶν κληρικῶν. Σπάνιοι ἦσαν οἱ λαϊκοὶ διδάσκαλοι. Συνήθως ἐδίδασκον οἱ ἐπίσκοποι, ἄλλοι κληρικοὶ καὶ οἱ μοναχοί, τῶν ὁποίων μερικοὶ ὑπῆρξαν μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ Γένους (Αὐτόθι, σελ. 120).

Τέλος δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821 ὁ κύριος ἐμπυκνωτὴς ὑπῆρξεν ὁ ἑλληνικὸς κληρὸς. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1940-1941.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ ὀφειλὴ τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι μεγίστη. Τὴν ὀφειλὴν ταύτην οὐδόλως πρέπει νὰ λησμονήσῃ καὶ ἡ Ἐ' Ἀναθεωρητικὴ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν ὑπ' αὐτῆς τελικὴν διαμόρφωσιν τοῦ Συντάγματος.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

λους εἰς μετάνοιαν» (Ματθ. θ' 13). Δὲν ἔχομεν λοιπὸν παρὰ τὴν ὑπακούσωμεν εἰς τὴν ἔκκλησιν τοῦ εὐσεβοῦς Ψαλμοῦ· «Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν» (Ψαλμ. λγ' 14). Ἔχομεν δὲ ἄπειρα παραδείγματα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον, τὸ μέγιστον τῶν ὁποίων ὑπῆρξεν ἡ θυσία τοῦ ἁμώμου καὶ ἀναμαρτήτου Υἱοῦ του, ὅστις διὰ τοῦ τιμίου αἵματός του ἦρε τὰς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου καὶ ἐξηγόρασεν ἡμᾶς ἐκ τῆς δουλείας τοῦ θανάτου. Εἰς τὰς περιπτώσεις τοῦ ἀσώτου υἱοῦ, τοῦ Τελώνου, τῆς πόρνῃς, τοῦ ληστοῦ, ὡς καὶ εἰς πλεῖστα ἄλλα γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς τε τὴν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην ἐκδηλοῦται ἄμετρος ἡ ἄπειρος ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον. Διατί λοιπὸν νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νὰ αἰσθανώμεθα μέσα εἰς τὸν χειμαρρὸν τῶν ἀνομιῶν μας νὰ μᾶς περισφίγγουν «ὠδίνες θανάτου»; (Πρβλ. Πράξ. β' 24). Διατί δὲν μᾶς συγκινεῖ ἡ ἱερὰ φωνὴ τοῦ Προφήτου, ὅστις ἀπευθυνόμενος πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείας, ζητεῖ· «Δικαιοσύνην μάθετε, οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς»; (Ἦσ. κστ' 9). Καὶ ἡ δικαιοσύνη καὶ ὁ ἁγιασμός καὶ ἡ ἀπολύτρωσις τοῦ ἀνθρώπου, ἐπεφάνη ἐπὶ τῆς γῆς ὡς τὸ μέγιστον θεῖον δῶρον, ὡς ἡ μεγίστη παραχώρησις, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον «ἐγεννήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός καὶ ἀπολύτρωσις» (Α' Κορ. α' 30). Ὁ Προφήτης διὰ τῆς ἐκκλησίσεώς του ζητεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὀλοκλήρου τῆς οἰκουμένης νὰ διδαχθοῦν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐφαρμόσουν ἐν τῷ βίῳ των τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ, ἥτοι τὴν καθολικὴν ἀρετὴν. Ἄλλ' οἱ ἄνθρωποι ἐκώφευσαν καὶ ἔστρεψαν τὰ νῶτά των πρὸς τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ, διότι ἐπαχύνθη αὐτῶν ἡ καρδία καὶ ἐπωρόθησαν τὰ νοήματα αὐτῶν. Δι' αὐτὸν δὲ τὸν λόγον καὶ ἐκ τῆς ὑπερβολικῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης του ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης.

Ἐφθάσαμεν εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ χριστιανικὸς κόσμος εὐρίσκεται εἰς κρίσιμον κατάστασιν ἁμαρτωλότητος. Ἡμεῖς οἱ βαπτισθέντες ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ δεδοξασμένον καὶ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ φέροντες, δὲν εἴμεθα πλέον τέκνα ἐκλεκτά, ἡγιασμένα, εἰς περιποίησιν τιμῆς, ἐγίναμε τέκνα ἀπωλείας. Ἄλλ' ὁ Θεὸς ἠθέλησε τὴν νέαν ἐν Χριστῷ ἀνθρωπίνην φυτεῖαν εὐδοκιμοῦσαν ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, ὡς ἄμπελον εὐκληματοῦσαν παράγουσαν ἐν καιρῷ τὸν καρπὸν αὐτῆς. Ἡμεῖς ὅμως ἐγκατελείψαμεν τὴν ἄμπελον τὴν ἀληθινὴν, ἣν ἐφύτευσεν ὁ Κύριος καὶ ἐστράφημεν πρὸς τὴν ἄλλοτρίαν, ἥς ἡ σταφυλὴ, σταφυλὴ χολῆς, βότρυς πικρίας, ὡς παρετήρει ὁ Προφήτης διὰ τὸν ἐν ἁμαρτίαις διαβιῶντα Ἰουδαϊκὸν λαόν· «ἐκ γὰρ ἀμπέλων Σοδόμων ἡ ἄμπελος αὐτῶν, καὶ ἡ κληματὶς αὐτῶν ἐκ Γομόρρας· ἡ σταφυλὴ αὐτῶν σταφυλὴ

Ο ΜΟΝΑΧΙΚΟΣ ΒΙΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΑΔΑ *

Ἡ Κυβέρνησις, ποῦ δὲν περίμενε τὴν στάσι αὐτή, ἀνησύχησε καὶ μετ' ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας ἐγνώρισε στὴν Σύνοδο πὼς ἡ σύγκλησι τῆς Ἱεραρχίας ἦταν παράνομος καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ. Ταυτοχρόνως νόμος, ποῦ ἐξεδόθη μέσα σὲ λίγες ὥρες, τροποποιοῦσε τὸ ἄρθρο ποῦ προέβλεπε τὴν ὑποχρεωτικὴν συμμετοχὴ δὺο Ἀρχιερέων στὸ Συμβούλιο τοῦ ΟΔΕΠ, ὥστε καὶ χωρὶς αὐτοὺς νὰ μπορῇ νὰ συνεδριάξῃ. Ἐνῶ παραλλήλως ἐλαμβάνοντο μέτρα παρεμποδίσεως τῶν Μητροπολιτῶν, ὅπως ἀφίχθουν εἰς Ἀθήνας πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὴν Ἱεραρχίαν. Παρὰ ταῦτα ἡ Ἱεραρχία συνεκλήθη μετ' ἑκατομμύριον 40 Ἱεραρχῶν, ποῦ ἀντελαμβάνοντο τὸ ζήτημα σὰν μία ἀπὸ τίς μεγαλύτερες κρίσεις τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἐν τούτοις οἱ ἀπόψεις ποῦ ἀνεπτύχθησαν ἔδειξαν πὼς οἱ Ἱεράρχαι ἦσαν διηρημένοι ὡς πρὸς τὴν ἔναντι τοῦ νόμου στάσιν τῆς Ἐκκλησίας, γιὰτι μερικοὶ ὑπεστήριξαν πὼς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἄμεση ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου. Τελικὰ ὁμως ἡ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 22 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

χολῆς, βότρυς πικρίας αὐτῶν» (Ὡδὴ Μωϋσέως, Δευτερ. λβ' 32). Παρομοίους σχεδὸν λόγους θὰ εἶπη καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας, ὁμιλῶν ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴν Συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων: «Ἐγὼ δὲ ἐφύτευσά σε ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθινήν, πὼς ἐστράφης εἰς πικρίαν, ἢ ἄμπελος ἢ ἄλλοτρία»; (Ἱερ. β' 21).

Μὲ ὀδύνην καταλήγομεν εἰς τὰς συγκρίσεις ταύτας, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ὄνειδος καὶ κατασχύνην διὰ τὸν χριστιανικὸν κόσμον. Ἡ σύγκρισις ἐνὸς λαοῦ ἁγιασθέντος διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀναγεννηθέντος ἡθικῶς, πρὸς ἓνα λαὸν διανύοντα τότε ἡθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κρίσιν, καὶ ἡ διαπίστωσις παραλλήλων σημείων καὶ συμπτωμάτων δὲν τιμᾷ τὸ χριστιανικὸν ὄνομα, τὸ ὁποῖον οὕτω βλασφημεῖται καὶ μυκτηρίζεται. Εἶναι πάντως γεγονός, εἴτε τὸ ὁμολογοῦμεν, εἴτε τὸ ἀποσιωπῶμεν, ἔτι μιμούμεθα ὄχι τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ ἀλλὰ τὰ ἔργα τοῦ ἀντιχριστοῦ, εἰς τὴν ἄμπελον τοῦ ὁποίου εἰσήλθομεν δελεασθέντες ἀπὸ τὰς ὥραιας κατ' ὄψιν σταφυλάς, αἱ ὁποῖαι μᾶς παρέχουν μὲν μίαν πρόσκαιρον γλυκύτητα, μετ' ὀλίγον ὁμως καταλαμβάνομεθα ἀπὸ σπασμοῦ καὶ ὠδίνος θανάτου.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱεραρχία ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸ ἔγγραφον τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας μετὰ διαμαρτυρίας διὰ τὰς ἀτυχεῖς ἐκφράσεις του. Ἦταν πλέον φανερὸ πὺς ἄρχιζε ἓνας πόλεμος μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας, πὺ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἱερὸς ἀγὼν, μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς ἡ Πολιτεία θὰ ὑπεχώρει καὶ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐδικαιώ-
νετο. Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἐξειλίχθησαν διαφορετικά. Δηλ. οἱ Ἱεράρχαι διεσπάσθησαν καὶ ἄλλιν, ἀφοῦ δύο ἐξ αὐτῶν ἐδέχθησαν διορισμὸν ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο ὡς μέλη τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΟΔΕΠ, τὸ ὁποῖο μάλιστα συνήλθε. Ἡ Σύνοδος τότε ἀπεδοκίμασε τοὺς δύο αὐτοὺς Ἱεράρχας ὡς ἀποστάτας καὶ παρασπονδήσαντας. Τὸ ρῆγμα ὁμως εἶχεν ἤδη ἐπέλθει καὶ ἡ Πολιτεία τὴν ἐξεμεταλλεύθη τεχνιέντως, παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τελικῶς οἱ δύο διωρισμένοι εἰς τὸν ΟΔΕΠ Ἱεράρχαι πιεσθέντες ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου παρητή-
θησαν τῶν θέσεων αὐτῶν εἰς τὸ Συμβούλιον. Τὸ Ὑπουργεῖον, κατόπιν τούτου, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδον, ὅπως ἐκλέξῃ ἐκείνη δύο ἀρχιερατικά μέλη. Ἡ ὑποχώρησις αὐτῆ τῆς Πολιτείας ἔδωσε στὴν Ἐκκλησία τὸ πρόσχημα γιὰ νὰ ὑποχωρή-
σῃ καὶ αὐτή. Ἔτσι ἡ Σύνοδος ἐξέλεξε δύο μέλη, ἀλλὰ ὁ περὶ ΟΔΕΠ νόμος ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν, πρᾶγμα πὺ ἐσήμαινε οὐσια-
στικὴ νίκη τῆς Πολιτείας. Γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ ἀπεδεικνύετο ἡ Ἐκκλησία ἀνίκανος νὰ ὑπερασπίσῃ τὰ συμφέροντά της, ἐνῶ παράγοντες ξένοι πρὸς αὐτὴν ἄνοιγαν ὁδοὺς γιὰ μιὰ ἐκ νέου ἐπέμβασι τῆς Πολιτείας στὰ μοναστηριακά περιουσιακά θέματα, μὲ ὅπλα πὺς ἡ ἴδια ἡ Ἐκκλησία εἶχε παραχωρήσει. Τὸ κακὸ δηλ. συνεχιζόταν καὶ ἡ αἰμορροοῦσα πληγὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ μοναχισμοῦ μας ἐξακολουθοῦσε νὰ ταλανίζῃ τὸ πολυβασανισμένο σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τὰ ὄνειρα γιὰ μιὰ ἐλεύθερη Ἐκκλησία μέσα σ' ἓνα ἐλεύθερο Κράτος γι' ἄλλη μιὰ φορὰ ἔσβηναν. Ἡ μοναστηριακὴ περιουσία γινόταν ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐκδηλωθοῦν οἱ διαθέσεις τῆς Πολιτείας ὄχι βέβαια εὐνοϊκὲς γιὰ τὸ μοναχισμό. Μιὰ βαθεῖα προκατάληψι πὺ ἀπὸ τὰ χρόνια τῆς ἀπελευθερώ-
σεως ἐβάρυνε πάνω στὸ μοναχισμό μας καὶ τόσα δεινὰ τοῦ ἐπε-
σώρευσε, συνέχιζε νὰ τὸν τραυματίζῃ στὰ καίρια.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Δημητριάδος ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ποιμαντικά θέματα

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΣ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ

Α'.

Ὁ Διάλογος μεταξύ δύο ἀνθρώπων εἶναι ἀσφαλῶς ἓνα πολύπλοκον καὶ πολυσύνθετον ψυχοπνευματικὸν γεγονός. Ὁ ἀφελὴς νοῦς, ὁ ὁποῖος ἀπλοποιεῖ τὰ πάντα, δὲν δύναται νὰ κατανοήσῃ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ πλήθους τῶν διαδικασιῶν, αἱ ὁποῖαι δροῦν κατὰ τὴν ἐξέλιξιν μιᾶς τοιαύτης διαπροσωπικῆς σχέσεως. Αἱ πρόοδοι ἐξ ἄλλου τῶν ἀνθρωπολογικῶν ἐπιστημῶν ἔχουν ἀποκαλύψει οὐσιώδεις πλευράς καὶ ὄψεις τοῦ διαλόγου, ὁ ὁποῖος ἀναπτύσσεται σήμερον, δηλ. ἐντὸς τῶν συγχρόνων ψυχολογικῶν, κοινωνικῶν καὶ πολιτιστικῶν συνθηκῶν.

Ἄλλ' ἡ ἀνάπτυξις τοῦ διαλόγου ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ ποιμαντικοῦ τῆς ἔργου ἔχει ὅπωςδῆποτε ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα. Ὁ ποιμὴν καλεῖται, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς ἡγετικῆς του ἀποστολῆς, νὰ εἶναι ὁ «τεχνίτης» τοῦ διαλόγου. Ὑπὸ τὴν ἔνοιαν αὐτὴν χρησιμοποιεῖ κανεὶς τὸν ὄρον «ποιμαντικὸς διάλογος».

Ὅπως εἰς κάθε διάλογον, οὕτω καὶ εἰς τὸν ποιμαντικὸν διάλογον, ἡ πλέον βασικὴ προϋπόθεσις τῆς ἐπιτυχίας του, ἀπὸ ἀπόψεως τέχνης, εἶναι ἡ ἱκανότης τοῦ ποιμένου νὰ ἀκροᾶται. Ἡ τέχνη τῆς ἀκροάσεως εἶναι οὐσιαστικὸς ὅρος ὁμαλῆς καὶ ἐπιτυχοῦς ἐξελίξεως τοῦ διαλόγου τούτου. Ὁ ποιμὴν ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀκροᾶται. Εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον, τὸν διαποτισμένον ὑπὸ τοῦ ἄγχους καὶ τῆς συγχύσεως, εἶναι ὀλίγοι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν νὰ ἀκούουν καὶ νὰ κατανοοῦν μετὰ προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος τὸν συνομιλητὴν των. Κατὰ περίεργον, ἐκ πρώτης ὄψεως, τρόπον, ἐνῶ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος εἶναι ἀπομεμονωμένος καὶ (εἰς πολλὰς περιπτώσεις) ἐγκλωβισμένος εἰς ἓνα νοσηρὸν ἀτομισμόν, συγχρόνως εἶναι φλύαρος. Ἐμφανίζεται ὡς ὀμιλητικὸς, καὶ ἐπομένως ὡς κοινωνικὸς, δηλ. ὄριμος δι' ἐποικοδομητικὰς διαπροσωπικὰς σχέσεις. Γνωρίζει πολλὰ πράγματα καὶ συζητεῖ, κρίνει, σχολιάζει καὶ δημαγωγεῖ. Παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν γνωρίζει νὰ ἀκούῃ τὸν συνομιλητὴν του. Πολλάκις ὀμιλεῖ διὰ νὰ ἐκτονωθῇ καὶ ἄρα ὀμιλεῖ διὰ νὰ ἀπομονωθῇ ἀπὸ τὸν πλησίον του, ἐφ' ὅσον διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ δὲν ἐπικοινωνεῖ μὲ αὐτόν, ἀλλὰ ἱκανοποιεῖ τὴν ἐγωϊστικὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἐκτονώσεως.

ΤΟ ΥΠΕΡΛΑΜΠΡΟΝ ΑΣΤΡΟΝ *

Ἡ ἱστορία Του λοιπὸν προσφέρεται διὰ τὴν συγγραφὴν τῶν συναρπαστικωτέρων σεναρίων, ἡ ζωὴ Του δὲ θεωρεῖται μοναδικὴ διὰ τὰς πλέον ἐντυπωσιακὰς σκηνοθεσίας. Φίλοι Του καὶ ἐχθροὶ Του δὲ ἔτρεχον, διὰ νὰ ἀπολαύσουν πᾶν θέαμα, τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο ἀφιερωμένον εἰς Αὐτόν. Ἄλλὰ τὸ πρόβλημα εἶναι: Θὰ ἀφήσωμεν λοιπὸν τὸ Πανάγιον Ὅνομά Του, τὸ ἀγιώτερον ὄνομα, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει εἰς τὴν ὑπ' οὐρανόν, νὰ γίνῃ ἀντικείμενον χρυσοθηρίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως ἐμπορικῆς; Θὰ ἀνεχθῆ ἡ πολιτισμένη κοινωνία μας μίαν τοιαύτην βάρβαρον βεβήλωσιν; Ἄλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει Ἐκεῖνος, ὁ Ὅποιος παρεπονέθη ἄλλοτε ὅτι μετέτρεψαν τὸν οἶκον τοῦ Πατρός Του εἰς «οἶκον ἐμπορίου», θὰ παραπονεθῆ

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 24 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Καὶ ὁ ποιμὴν, εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις, ἴσως δὲν ἔχει σκεφθῆ, ὅτι ἡ ἀκρόασις τοῦ συνομιλητοῦ του εἶναι μιὰ ὀλόκληρη ἐπιστήμη. Ὅσο ἀπλοῦν καὶ ἂν φαίνεται τὸ πρᾶγμα τοῦτο, ἔχει πάντως τὸ βάθος του καὶ τὴν τέχνην του. Τὸ γεγονός τοῦτο ἐπικυρώνεται ἀπὸ τὰς περιπτώσεις ἐκείνας, κατὰ τὰς ὁποίας, ποιμένες πλούσιοι εἰς ἄλλα προσόντα καὶ ἰκανότητας, ἀποτυγχάνουν εἰς τὸν διάλογον, διότι δὲν γνωρίζουν νὰ ἀκούουν, ὅταν ἀναπτύσσουν διάλογον μὲ τὸν ποιμαίνόμενον.

Ἄναμφιβόλως καὶ ἡ τέχνη τῆς ἀκρόασεως εἶναι κυρίως χάρισμα. Καὶ ἴσως διὰ τὸν λόγον αὐτόν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰσχυρισθῆ κανεὶς ὅτι ἡ θεωρητικὴ γνῶσις τῆς τέχνης τῆς ἀκρόασεως, εἰς πολλὰς περιπτώσεις, δὲν τελεσφορεῖ. Ὁ διάλογος εἶναι πάντοτε σχέσις ζ ὡ ἤ ς. Ὁ ποιμὴν διαλεγόμενος, ἐκφράζεται ὡς ψυχοσωματικὴ ὀλότῃς καὶ μάλιστα κατὰ τὰς συναρτήσεις αὐτῆς πρὸς τὰς συγκεκριμένας συνθήκας καὶ τοὺς ὅρους τῆς υπάρξεώς του. Ἐπομένως ἡ ψυχὴ γνῶσις, ἂν καὶ χρήσιμος, πολὺ ὀλίγον δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ εἰς βάθος καὶ νὰ διαμορφώσῃ ἀναλόγως τὰς ἰκανότητας αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο καὶ ἐνταῦθα μόνον ἡ πνευματικὴ ὀριμότης τοῦ ποιμένου δύναται νὰ ὑπολογισθῆ ὡς παράγων, ὁ ὁποῖος συντελεῖ οὐσιαστικῶς εἰς τὴν βίωσιν καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς τέχνης τῆς ἀκρόασεως. Ποῖοι ὅμως εἶναι οἱ συγκεκριμένοι παράγοντες, οἱ ὁποῖοι συνεργοῦν κατὰ τεκμήριον εἰς μίαν τοιαύτην βίωσιν καὶ ἔκφρασιν;

I. K.

καὶ πρὸς ἡμᾶς σήμερον, ἐὰν ἀφήσωμεν τὸ ὄνομά Του νὰ καταστῆ «ὄνομα ἐμπορίου» καὶ ἀντικείμενον χρυσοθηρικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἀνταγωνισμῶν.

Δὲν δυνάμεθα λοιπὸν νὰ ἀνεκθῶμεν τὴν ἐπίμαχον ταύτην ταϊνίαν καὶ διὰ τὸν πρόσθετον αὐτὸν λόγον. Διότι θὰ ἦτο ἀπολύτως βλάσφημον νὰ ἀναμειξῶμεν μέσα εἰς τὴν περιδίνησιν τῶν ἐμπορικῶν ἐπιδιώξεων καὶ ἀνταγωνισμῶν τὸ ἀγιώτερον ὄνομα, ἐνώπιον τοῦ Ὅποιου «πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ κατακθονίων» (Φιλπ. β', 10).

δ) Εἰς τὴν συνέχειαν τοῦ παρόντος προπιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν ἕν εἰσέτι σημεῖον κεφαλαιώδους σημασίας: τὸ πρόβλημα τῆς ἐπαξίας ὑποδύσεως τοῦ προσώπου τοῦ Θεανθρώπου ἐκ μέρους τῶν καλλιτεχνῶν τῆς ὀθόνης.

Ἀλήθεια, ποῖος ἄνθρωπος θὰ ἦτο ἄξιος νὰ ὑποδυθῆ ἐπὶ σκηνῆς τὸν ρόλον τοῦ Ἰησοῦ; Ποῖος θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ παρουσιάσῃ ἐνώπιόν μας Ἐκεῖνον, ὅστις ἦτο «ὁ ὠραῖος κάλλει παρὰ πάντας βροτούς;». Ποῖος θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἡγεμονικὸν ὕφος τοῦ Θεοῦ συνδεδυασμένον μὲ τὴν πασίγνωστον γλυκύτητα τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Καλοῦ Ποιμένου; Ποῖος θὰ εἶχε τὴν ἰκανότητα νὰ ἀναζωντανεύσῃ ἐνώπιόν μας τὸ πάναγνον βλέμμα τοῦ Κυρίου μας καὶ τὴν ἰλαρότητα τοῦ προσώπου Του, θεμελιώδη γνωρίσματα καὶ ἀνεπανάληπτα στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα διέθετεν εἰς τὸν ὕψιστον καὶ μοναδικὸν βαθμὸν Ἐκεῖνος, ὁ Εἷς καὶ Μόνος, ὅστις «ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ;». Ἡ ἀγνότης τοῦ βίου καὶ τοῦ ὕφους δὲν εἶναι ἀντικείμενον ὑποκρίσεως, ἀλλὰ βιώσεως.

Περαιτέρω ὅμως ἀναφέεται ἕν εἰσέτι πρόβλημα. Ὁ ἠθοποιός, ὅστις θὰ ἀνελάμβανε νὰ παρασιήσῃ τὸν ρόλον τοῦ Θεανθρώπου, καὶ ἂν ἀκόμη ἠδύνατο νὰ διαθέσῃ τὰ φυσικὰ ἐκεῖνα ἐφόδια, ἅτινα καὶ θὰ τῷ ἐξησφάλιζον τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑποκριτικοῦ ὕφους ἐν ποιότητι πρὸς τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου, θὰ εἶχεν ἐπὶ πλέον ἀνάγκην καὶ τῶν ἠθικῶν ἐκείνων ἐφοδίων, ἅτινα καὶ ταυτίζονται μὲ τὸν ἠθικὸν καὶ καθαρὸν καὶ ἀκατάκριτον βίον. Πρέπει ὁ καλλιτέχνης εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν νὰ εἶναι «ὄσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κευχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν» (Ἐβρ. ζ' 26), διότι τοιοῦτον εἶναι τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ ὑποδυθῆ. Ἀλλὰ ποῖος ἐκ τῶν ἀστέρων τῆς ὀθόνης καὶ τοῦ θεάτρου διαθέτει τοιαῦτα ἐφόδια; Ποῖος ἔχει τὸ ἀναλογοῦν ἠθικὸν φῶς, ὥστε νὰ παρουν-

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ*

Ὁ κόσμος, ὁ προβληματιζόμενος, εἶναι καὶ αὐτὸς ἐν τμήμα τῆς Ἐκκλησίας, ὁ δὲ Ἱερὸς Κλήρος δέον νὰ εἶναι ἠνωμένος καὶ νὰ συμπάσῃ μετὰ τοῦ κόσμου, συγχρόνως δὲ νὰ εὐρίσκειται καὶ ἐκτὸς τῶν ἀμαρτωλῶν ἐκδηλώσεων τοῦ κόσμου τούτου.

Ἡ Ἐκκλησία ζῆ ἐκτὸς καὶ ἐντὸς τοῦ κόσμου καὶ συνεχῶς προσευχομένη, προβληματιζομένη καὶ ἐργαζομένη ἐπιχειρεῖ νὰ μεταμορφώσῃ ἐν Χριστῷ τὸν κόσμον.

Ἄπασαι, ὅθεν, αἱ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσαι ποιμαντικαὶ ἐνέργειαι τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ Τουρισμοῦ, δέον νὰ ἔχῃσι μίαν ἀπολυτρωτικὴν κατεύθυνσιν καὶ ἕνα σκοπὸν, τὴν ἐν Χριστῷ μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου.

* * *

Πάντες οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες τρόποι ποιμαντικῆς διακονίας τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν τουριστῶν ἀφοροῦν κυρίως μορφὰς καὶ ἐκδηλώσεις τινὰς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔργου ἔναντι τῶν ὑγιῶν ἐκφράσεων τοῦ τουρισμοῦ.

Παρὰ πάντα ὅμως ταῦτα, σήμερον γινόμεθα μάρτυρες ἐνίων γεγονότων, προκαλουμένων ἐκ τοῦ τουρισμοῦ, ἅτινα οὐχὶ μόνον προβληματίζουν ἀρνητικῶς τὸν ὀρθόδοξον χριστιανόν, ἀλλὰ καὶ θέτουν ἐν κινδύνῳ τὴν Ἑλληνικὴν Ὀρθόδοξον οἰκογένειαν καὶ πάντα ἐν τῷ ἐλλαδικῷ χώρῳ ὑγιᾶ θεοσπόν.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 28 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

οἰαση ἐπὶ σκηνῆς Αὐτόν, ὁ Ὅποιος ἦτο πράγματι καὶ ὄχι κατ' εὐφημοσμον τὸ μέγιστον καὶ μοναδικὸν Ὑπέρλαμπρον Ἄστρον; Ὁ καθημερινὸς τύπος πολλάκις μᾶς ἀπασχολεῖ μὲ τὴν ζωὴν τῶν ἀστέρων τοῦ Χόλλυγουντ, ἀλλὰ διὰ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ «ἀνδραγαθήματα» ἀτάκτου βίου καὶ ζωῆς χαμαιζήλου. Φαντασθῆτε λοιπὸν τὸν ἠθοποιόν, ὁ ὁποῖος ἐξέρχεται ἀπὸ τὸ καταγώγιον τοῦ πνευματικοῦ του ναδῖρ καὶ κατευθύνεται πρὸς τὴν σκηνήν, προκειμένου νὰ ὑποδυθῆ τὸν ρόλον τοῦ εἰς ἀπόλυτον βαθμὸν Ἀναμαρτήτου καὶ Ἀγίου Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Μία τοιαύτη ἠθοποιῖα δὲν θὰ ἦτο ἀληθῆς προσβολὴ διὰ τὸ πάναγνον τοῦ Θεανθρώπου πρόσωπον;

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ ΛΕΝΗΣ

Βεβαίως δὲν ἐμφορούμεθα ὑπὸ τοπικιστικοῦ καὶ «ἐπαρ-
χωτικῆς» πνεύματος, ἐκφραζομένου εἰς τινὰς σωβινιστικὰς
ἀπόψεις, καθ' ὅσον τὴν Ὁρθοδοξίαν τὴν πιστεύομεν ὡς μίαν
καθολικὴν, ὑπερχρονικὴν καὶ ὑπερεθνικὴν ἔννοιαν καὶ πρα-
γματικότητα, σκοποῦσαν νὰ περιλάβῃ ἐν ἑαυτῇ, ἐν ἐλευθερίᾳ,
σύμπαντα τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργηθέντα κόσμον.

Διακρίνομεν λοιπὸν ἐν τῷ ἑλλαδικῷ χώρῳ, ἐκτὸς τῶν
ὕγιων ἐκφράσεων τοῦ Τουρισμοῦ, καὶ τινὰς ὅλως ἐπικιν-
δύνους ἐπιδράσεις αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἑλλάδι κατοικοῦντος
ὀρθοδόξου πληρώματος.

Ἐχει διαπιστωθῆ λ.χ., ὅτι ἔνιοι ἐκ τῶν τουριστῶν μετα-
φέρουσι ναρκωτικὰ καὶ μεταδίδουσι ταῦτα εἰς τοὺς νέους τῆς
Ἑλλάδος, ἔτεροι ἐκδίδουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν εἰς πορνείαν,
ἐλλείψει συναλλάγματος, γινόμενοι αἴτιοι μεταδόσεως ἀφρο-
δισίων νοσημάτων, ἔτεροι πωλοῦσι τὸ αἷμα των εἰς ἰδιωτικὰς
τραπέζας αἵματος, προσφέροντες ἐνίστε μολυσμένον ὑπὸ ἀσθε-
νειῶν αἷμα, λίαν ἐπικίνδυνον εἰς τοὺς παραλαμβάνοντας τοῦτο
Ἕλληνας ἀσθενεῖς, ἄλλοι δέ, στερούμενοι χρήματος, ἐπιδίδον-
τα εἰς κλοπὰς καὶ ληστείας, ἐνῶ ἔτεροι περιφερόμενοι ἐπὶ
ἐβδομάδας εἰς διάφορα μέρη καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὴν ἀτο-
μικὴν των καθαριότητα γίνονται πρόξενοι πολλῶν ἀσθενειῶν·
ἔτεροι δὲ εἰς περιοχὰς τινὰς τῆς Ἑλλάδος κυκλοφοροῦσι μετὰ
τοιαύτης ἀμφιέσεως, ὥστε καὶ ἡ δημοσία αἰδῶς νὰ προσβάλλη-
ται, ἀλλὰ καὶ ἡ ἠθικὴ τοῦ τόπου μας ἐν κινδύνῳ νὰ τίθεται.

Φρονοῦμεν, ὅτι αἱ κατὰ τόπους Ἀρχαὶ καὶ Δημόσιαι Ὑπη-
ρεσίαι, δέον νὰ ἐλέγχωσιν αὐστηρῶς τὰ πράγματα, ἐπιβάλλ-
ουσαι τὰς νομίμους κυρώσεις εἰς πάντα μὴ συμμορφούμενον
πρὸς τὸν Νόμον, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα τοῦ τόπου ἡμῶν, ἐνῶ ταῦ-
τοχρόνως ἐπιβάλλεται, ὅπως ἀπαγορευθῇ ἢ εἰς τὸν Ἑλλα-
δικὸν κῆρον εἴσοδος τουριστῶν, οἵτινες δὲν φέρουσι τὸ ἀνά-
λογον διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς εἰς τὸν
νέον κῆρον παραμονῆς των συνάλλαγμα.

Νομίζομεν, ὅτι τόσον ἡ Ἐκκλησία, ὅσον καὶ ἡ Πολιτεία
θὰ πρέπει σοβαρῶς νὰ προβληματισθῶσιν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω
καὶ ἐτέρων παρεμφερῶν σημείων, ἵνα μὴ γίνωμεν βραδύ-
τερον μάρτυρες γεγονότων, ἐν τῷ Ὁρθοδόξῳ Ἑλλαδικῷ
χώρῳ, διὰ τὰ ὁποῖα παρῶς θὰ μεταμεληθῶμεν.

Τέλος δέον νὰ παραθέσωμεν, ὅτι εἰς πάντα τὰ ἐν τοῖς
προηγούμενοις ἀναφερθέντα ἔχουσι ἐκτεθῆ βασικά τινα
μόνον στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα δὲν ἐξαντλοῦσι πλήρως τὴν μέριμναν
τῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τοῦ τουρισμοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον τὰ πλέον

βασικά ανακλύπτοντα προβλήματα θίγουσι, διότι δὲν δυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν τὴν ποιμαντικὴν φροντίδα τοῦ ποιμένου, ὅστις ἐν τῇ ἀγάπῃ πρὸς τὸν πλησίον καὶ τῇ ἀσκήσει τοῦ ἔργου του δύναται πλεῖστα ὅσα προσέτι ἀγαθὰ νὰ «ἐλυνοῖσῃ».

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔχει εἰδικὴν σημασίαν ἐνταῦθα εἶναι, ὅτι ἐντὸς τῶν πνευματικῶν εὐθυνῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ λόγους καθαρῶς ποιμαντικούς, ὡς καὶ διεθνοῦς προβολῆς τοιοῦτους ἀνήκει καὶ τὸ ἔργον, ὅπως αὕτη διὰ τοῦ ἱερέως - ποιμένου της καὶ τῶν λοιπῶν πού διαθέτει μέσων μὴ ἀδιαφορήσῃ διὰ τὸν τουρίσταν, ἰδίᾳ τὸν Ὀρθόδοξον, ἀλλὰ, σπεύδουσα θὰ πρέπει νὰ δημιουργήσῃ ἀναλόγους πνευματικὰς προϋποθέσεις (Θ. Λειτουργία, σύντομοι ὁμιλίας, ψυχαγωγία, θρησκευτικὰ φέστιβαλς κ.λ.π.) εἰς τοὺς τόπους, ἔνθα ὁ τουρίστας ζῆ. Θὰ πρέπει ἐπίσης ὅπως μὴ μόνον ἀναμένωμεν αὐτούς, ἵνα πλησιάσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ νὰ τρέξωμεν καὶ ἡμεῖς νὰ τοὺς εὕρωμεν.

Ἴνα δὲ τελειώσωμεν τὴν παροῦσαν ἔκθεσιν - μελέτην ἀπλῶς ἀναφέρομεν ἐν πρόβλημα, τὸ ὁποῖον σήμερον ἀντιμετωπίζομεν ὡς Ἐκκλησία.

Ἐκάστην Κυριακὴν πρῶτῃ κατὰ «καραβάνια» τὰ ποῦλμαν πλήρη ἐξ ἐντοπιῶν ὀρθοδόξων πολιτῶν μεταβαίνουν εἰς διαφόρους τόπους τῆς ὑπαίθρου δι' ἡμερησίαν ἐκδρομὴν. Οἱ ὀρθόδοξοι οὗτοι χριστιανοὶ δὲν εἶναι πάντες ἀδιάφοροι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην νὰ διαθέσωσι καὶ δι' ἀναψυχὴν μίαν ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, ἵνα ἀναπαυθῶσιν ἐκ τῶν μόχθων ἐργασίας ἐξ ὀλοκλήρων ἡμερῶν. Ὁ κληρὸς λοιπὸν πίπτει εἰς τὴν Κυριακὴν ὡς ἡμέραν δι' ὑπαίθριαν ἐξόρμησιν.

Μήπως εἰς τὰς τοποθεσίας, ἔνθα οὗτοι μεταβαίνουν, ἔστω καὶ ὑπαίθριως, ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ δυνατότης ἐξευρέσεως ναοῦ, ἐπιβάλλεται νὰ τελεῖται μία σύντομος διὰ τὰς περιστάσεις Θεία Λειτουργία, ὥστε καὶ ἡ πρὸς ἀναψυχὴν τῶν Ὀρθοδόξων τούτων χριστιανῶν ἐξόρμησις νὰ λαμβάνῃ πνευματικὸν χαρακτήρα; Οἱ πλεῖστοι τούτων, τὰς Κυριακὰς τοῦ χειμῶνος, εὐρίσκονται εἰς τοὺς ναοὺς μας, κατὰ τὸ θέρος ὅμως ποῦ εὐρίσκονται;

Ἐργον, ὅθεν, τῆς Ἐκκλησίας εἶναι, ἵνα διὰ παντὸς ποιμαντικῶν μέσων ἀναζητήσῃ καὶ εὕρῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅπου καὶ ἂν οὗτος εὐρίσκηται, νὰ ἐνδιαφερθῇ διὰ πάντα, ὅστις ἀπομακρύνεται τῆς λογικῆς ποιμένης τοῦ Χριστοῦ.

Η ΑΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

Όπως όλα τα φαινόμενα τῆς ζωῆς, πού ἔχουν σχέσιν μέ τήν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἔτσι καί ἡ ἀγωνία εἶναι ἓνα σύνθετο φαινόμενο. Ἐχει, θά μπορούσαμε νά ποῦμε, τέσσαρες ὄψεις. Τήν ἀνθρωπολογική τῆς ὄψι. Γιατί εἶναι ἓνα φαινόμενο ἄρρηκτα συνδεδεμένο μέ τήν ἀνθρώπινη ὑπαρξι.

Τήν ψυχολογική τῆς πλευρά. Καί ἡ ψυχολογία ἐπισημαίνει ἀκριβῶς διαφόρους τύπους ἀγωνίας καί ἐρευνᾷ τήν προέλευσίν τους. Τήν ἰατρική τῆς ὄψι. Διότι καί ἡ ἰατρική ἐπισημαίνει μορφές ἀγωνίας συνδεδεμένες μέ ὀρισμένες ἀρρώστιας καρδιπάθειες, νευρώσεις κ.λ.π. Καί τέλος ἡ θεολογία καί ἡ φιλοσοφία μᾶς δείχνουν νέες πλευρές τοῦ φαινομένου, πού ὀνομάζομε ἀγωνία.

Ἡ ἀγωνία εἶναι φαινόμενο γενικό, πανανθρώπινο. Κάθε βῆμα μας στή ζωῆ εἶναι συνδεδεμένο μέ τήν ὑπερνίκησι μιᾶς ἀγωνίας, ἐνός φόβου. Όπως τὸ μικρὸ παιδί γιά κάθε βῆμα πού κάνει ὅταν μαθαίνει νά περπατᾷ, πρέπει νά ξεπεράσῃ τὸ φόβο, ἔτσι καί πάντα στή ζωῆ. Κάθε βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς εἶναι συνδεδεμένο μέ τήν ὑπερνίκησι μιᾶς ἀγωνίας. Καί κάθε κομμάτι φόβου, πού ὑπερνικᾶμε, εἶναι καί ἓνα βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρὸς.

Θά πρέπει νά κάνουμε ἐδῶ μιὰ διάκρισι μεταξὺ φόβου καί ἀγωνίας. Ὁ φόβος ἔχει μιὰ συγκεκριμένη αἰτία. Φοβούμεθα κάτι συγκεκριμένο, πού εἶναι δυνατὸν νά συμβῆ, ἀλλὰ καί πού ἐλπίζομε ὅτι μπορεῖ καί νά μὴ συμβῆ. Π.χ. ὁ μαθητῆς φοβεῖται μιὰ ἀποτυχία στὶς ἐξετάσεις του, ἀλλὰ καί ἐλπίζει, ὅτι ἂν μελετήσῃ, μπορεῖ νά ἐπιτύχῃ. Ὁ φόβος ὑποκινεῖ δηλ. δυνάμεις μέσα μας τὶς ὁποῖες ἀξιοποιῶντας, ὑπερνικᾶμε αὐτὸ πού φοβοῦμεθα.

Μέ τήν ἀγωνία τὰ πράγματα εἶναι ἄλλοιῶς. Αὐτῆ εἶναι κρυμμένη βαθειὰ μέσα στὸν ἄνθρωπον καί βασικά εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπὸ ἐξωτερικὲς καταστάσεις. Ἡ ἀγωνία προκύπτει ἀπὸ τὴν ἀντιμετώπισιν θεμελιωδῶν προβλημάτων τῆς ἀνθρώπινης υπάρξεως, ἢ ὑπερνικήσεις τῶν ὁποίων μᾶς ὀδηγεῖ στήν ὀριμότητα, μᾶς κάνει πράγματι ἀνθρώπους. Ἀλλὰ τὰ αἰτία ἀκριβῶς τῆς ἀγωνίας εἶναι συνήθως ἀσαφῆ, δὲν τὰ ἔχομε δηλ. συνειδητοποιήσει.

Θά προσπαθήσουμε παρακάτω νά συνειδητοποιήσουμε μιὰ μορφή αὐτῆς τῆς ἀγωνίας. Πρόκειται γιά τήν ἀγωνία τῆς μοναξιάς.

Ἡ μοναξιά, βεβαίως, ὅταν ὁ ἄνθρωπος τὴν ἀξιοποιῇ δημιουργικά, εἶναι ἀπαραίτητη, περιοδικὰ τοῦλάχιστον, γιά τὴν ὀρίμανσι τῆς προσωπικότητος καί τὴν κατάκτησι τῆς ἐσωτερι-

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΣΜΟΣ *

Δ'

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ πραγματικότητα τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ὁποίας καταφάνηκε ἡ σωτηριολογικὴ τῆς σημασία καὶ σπουδαιότητα γιὰ τὸν κόσμον, πρέπει ν' ἀναφερθοῦμε γιὰ λίγο καὶ στὴν ἔσχατολογικὴ τῆς διάστασι, γιατί ἔτσι θὰ φανῆ πῶς καὶ ὁ κόσμος μέσα στὴν ἱστορία πορεύεται ὄχι μόνο ἱστορικὰ ἀλλὰ καὶ ἔσχατολογικά. Ἐκεῖνο τὸ βιβλικό, πού εἶδαμε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία «οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ κόσμου», δείχνει ἀκριβῶς αὐτὴν τὴν ἔσχατολογικὴ τῆς διάστασι καὶ ἔσχατολογικὴ τῆς ἀναφορά.

Ἀπὸ τοὺς Πατέρες ἡ Ἐκκλησία κατανοεῖται ὡς «μεθόριος» πραγματικότης, μεταξὺ τοῦ παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος (Γρηγόριος Ναζιανζηνός). Μιὰ πραγματικότης πού ἀπὸ τὴν μιὰ μὲν πλευρὰ τέμνει τὴν ἱστορία στὸν χρόνον τῆς φθορᾶς τοῦ παρεθόντος καὶ στὸν καιρὸ τῆς αἰωνιότητος τοῦ μέλλοντος, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ συνδέει ἀδιάρρηκτα τὴν ἱστορία μὲ τὴν μετα-ἱστορία, τὴν πρωτολογία τοῦ παρελθόντος μὲ τὴν ἔσχατολογία τοῦ μέλλοντος. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία σημαδεύει τὴν ἱστορία καὶ καθιστᾷ τὸν «καιρὸν» τῆς «καιρὸν μεθόριον» («ὁ καιρὸς οὗτος μεθόριός ἐστι», Γρηγόριος Νύσσης), γιατί ἡ Ἐκκλησία ἀναμφισβήτητα εἶναι μία

---

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

κῆς ἰσορροπίας. Δὲν πρόκειται ἐδῶ γι' αὐτὴν τὴν μοναξιά. Ὅταν λέμε ἡ ἀγωνία τῆς μοναξιάς, ἐννοοῦμε τὴν ἀγωνία τῆς ἀπομονώσεως, τῆς ἐγκαταλείψεως. Ὁ ἄνθρωπος φοβεῖται τὴν ἀπομόνωσι αὐτῆ. Προσπαθεῖ νὰ προσκολληθῆ σὲ πρόσωπα, σὲ ομάδες, σὲ ἐλπίδες, πῖστεις. Ὅλα αὐτὰ τὸν βοηθοῦν νὰ ξεπερνᾷ τὴν ἀγωνία τῆς μοναξιάς. Τὴν πρώτη μορφή αὐτῆς τῆς ἀγωνίας τὴν συναντοῦμε στὸ παιδί, ὅταν νοιώθῃ ἐγκαταλελειμμένο ἀπ' τοὺς γονεῖς καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν μητέρα. Τέτοια παιδικὰ βιώματα μπορεῖ νὰ ἔχουν θλιβερὲς συνέπειες στὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, γιατί ὁ ἄνθρωπος ξεμαθαίνει νὰ ἐλπίζει. Ἀπεναντίας καὶ μόνο μιὰ εὐχάριστη ἀνάμνησι τῆς παιδικῆς ἡλικίας, γράφει κάπου ὁ Ντοστογιέφσκι, μπορεῖ νὰ εἶναι μιὰ πηγὴ δυνάμεως στὴ ζωὴ μας.

(Συνεχίζεται) Ἄρχ. ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ ΚΑΘΡΕΠΤΙΔΗΣ

ιστορική αλλά και υπεριστορική πραγματικότητας. Συγχρόνως όμως ή Ἐκκλησία εἶναι ἐγκόσμιος («ἐν τῷ κόσμῳ») αλλά και υπερκόσμιος («οὐκ ἔστι ἐκ τοῦ κόσμου») πραγματικότης. Καί ὡς ιστορική μὲν και ἐγκόσμιος πραγματικότης ή Ἐκκλησία κατανοεῖται και γίνεται ἀποδεκτὴ μόνο «ὡς ἡνωμένη τοῖς ἐπουρανίοις» (Συμεὼν Θεσσαλονίκης), ὡς ἐσχατολογική δὲ και υπερκόσμιος ὡς τὸ «πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσιν πληρουμένου» (Ἐφεσ. 1, 23). Τὸ κριτήριον τῆς ἀληθινῆς ἢ μὴ ἀληθινῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ σχέση της πρὸς τὴν Κεφαλή, τὸν Χριστό, και τὴν βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Γιατί μιὰ Ἐκκλησία πού οἰκοδομεῖται ἐκτὸς τοῦ «ἀκρογωνιαίου λίθου ὃς ἔστι Χριστὸς ὁ Κύριος» και πού δὲν ἀναφέρεται σὲς οὐράνιες πραγματικότητες, παραμένει μιὰ καθαρὴ «κοσμικὴ» ὑπόθεσι, μὲ ὅλες τὲς ἐπιπτώσεις τῆς εἰσόδου τοῦ πονηροῦ ἐν τῷ κόσμῳ.

Ἡ ἐσχατολογική ὅμως αὐτὴ ἀναφορὰ τῆς Ἐκκλησίας, δημιουργεῖ γιὰ τοὺς πιστοὺς ἓνα ἰδιαίτερο ἦθος ζωῆς κί ἐπιβάλλει σ' αὐτοὺς μιὰ ἐξ ὀλοκλήρου διάφορο στάσι ἔναντι ὄλων τῶν γεγονότων και καταστάσεων τοῦ παρόντος, ἀπ' ὅ,τι συνήθως συμβαίνει στοὺς ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας ἀνθρώπους.

Τὸ ἦθος αὐτὸ βιώθηκε ἰδιαίτερος σὲν ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι και ζωὴ· ἐκφράσθηκε δὲ διὰ μιᾶς ἀσκητικῆς και ἀναχωρητικῆς ἐρμηνείας τῆς βιοτῆς τῶν ἀνθρώπων, ἢ, ἂν θέλετε, διὰ μιᾶς ἀναληπτικῆς κινήσεως τροπικῆς «ἐξόδου» τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν φθοροποιὸ πραγματικότητα τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων. Χωρὶς ἀμφιβολία ὁ Χριστιανισμὸς σὲν φύσι του εἶναι ἀναχωρητικός, γι' αὐτὸ κί ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ἐκδηλώσεις μέσα σὲν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ χαρακτηρίζονται ἀπὸ μιὰ ἔντονη ἴσως ἀσκητικὴ ἀπόχρωσι. Ἡ ἐσχατολογική ὅμως αὐτὴ ἐρμηνεία τῆς Ἐκκλησίας δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς κοσμοαρνητικὴ, πού νὰ ἐπιβάλλη μιὰ παθητικὴ στάσι ἔναντι τῆς ἱστορίας και τῆς ἀνθρωπίνης δημιουργικότητος· ἀντιθέτως μάλιστα, εἶναι μιὰ δυναμικὴ ἐσχατολογία πού διασώζει τὴν μελλοντικότητα τῆς ἱστορίας και τῆς δημιουργίας.

(Συνεχίζεται)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Π. ΠΑΤΡΩΝΟΣ

ΕΝΟΡΙΑΚΑ

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ *

Ἄλλὰ ἡ ἐνσωμάτωσις αὐτῆ, ὅταν καταστῆ συνειδητῆ, βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπον νὰ συναισθανθῇ τὴν προσωπικὴν του εὐθύνην ἐναντι τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὀλοκλήρου τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς αὐτὸν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἀναλόγως βεβαίως τοῦ χαρίσματος, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἀπὸ τὸν Θεόν.

Αἱ σκέψεις αὐταὶ βοηθοῦν νὰ ἐνοήσωμεν καλλίτερον τὴν θέσιν τῶν σπουδαστῶν μας ἐναντι τῆς «Σχολῆς Ἐθελοντῶν Διακονίας». Διὰ τῆς Σχολῆς αὐτῆς δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ συνειδητοποιήσωμεν περισσότερο τὴν εὐθύνην, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ὡς μέλη τῆς Ἐκκλησίας, νὰ καλλιεργήσωμεν δι' ὄλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ Σχολή, ἕκαστος τὸ ἴδιον χάρισμα καὶ νὰ αὐξήσωμεν τὸν ζῆλόν μας διὰ τὴν προσφορὰν τῆς διακονίας μας εἰς τὸ Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Πάντα δὲ ταῦτα μὲ τὴν βαθεῖαν συναίσθησιν, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ οἰκοδομεῖται τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εὐρίσκει καὶ ἕκαστος ἐξ ἡμῶν τὴν λύτρωσιν».

Ἡ εὐθύνη αὐτῆ ὑπεγραμμίσθη ἐν ἔτος ἀργότερον εἰς προσφώνησιν πρὸς τοὺς νέους σπουδαστὰς μὲ τοὺς ἐξῆς λόγους:

«Ἐχει πολλὰς φορές λεχθῆ, ὅτι ὁ σ ὕ γ χ ρ ο ν ο ς ἄνθρωπος, π α ρ' ὅ λ α ς τὰς ἐπιτυχίας του εἰς πολλοὺς τομεῖς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς, δὲν κατώρθωσε νὰ λύσῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του.

Παρουσιάσθησαν πολλοί, οἱ ὁποῖοι προσεπάθησαν νὰ βοηθήσουν τὸν ἄνθρωπον. Εἴτε ὡς ἄτομον, εἴτε καὶ ὡς ἐν μεγαλύτερον κοινωνικὸν σύνολον. Τοῦτο ἐπεδίωξαν εἴτε διὰ τῆς ἀναπτύξεως δραστηριότητος κοινωνικῆς-ἄνθρωπιστικῆς, βάσει συγκεκριμένων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε καὶ διὰ μιᾶς κοινωνικῆς πολιτικῆς καὶ προσπαθείας πρὸς βαθμιαίαν μεταβολὴν τοῦ Κράτους εἰς Κράτος κοινωνικόν. Εἰς ἓνα Κράτος δηλαδή, ὅπου ἡ παροχὴ βοηθείας καὶ ἡ ἀντιμετώπισις τῶν διαφόρων κοινωνικῶν προβλημάτων τῶν πολιτῶν εἶναι ζήτημα ἐπιστημονικῆς μελέτης καὶ ὀρθολογιστικῆς ὀργανώσεως. Ὑπόθεσις καλῆς λειτουργίας ἐνὸς σχετικοῦ μηχανισμοῦ κοινωνικῆς περιθάλψεως καὶ ἀλληλεγγύης. Ὅμως, τὸ βαθὺ αἶτημα τοῦ ἀνθρώπου ἔμεινεν ἀνικανοποίητον. Αἱ προσπάθειαι

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 32 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

« Ε Ο Ρ Τ Ο Λ Ο Γ Ι Ο Ν » *

Γ'.

ΤΟΠΩΝΥΜΙΑ — ΙΣΤΟΡΙΚΑ

Εἰς τὰς προσηγηθείσας σελίδας τοῦ « Ἐφημερίου », ἐδημοσιεύθη « Τὸ Ἐορτολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας », ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναφέρεται ὀνομαστί, κατὰ μῆνα καὶ ἡμέραν, ἡ περιφανὴς χορεία τῶν Ἁγίων τοῦ Χριστοῦ, τοῦτέστιν ἡ « Ἐκκλησία τῆς Δόξης », ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς, διὰ πάντων τῶν αἰώνων, μέχρι σήμερον. Περιλαμβάνει, δηλαδή, τοὺς μὲν ἀξιωθέντας μαρτυρικοῦ στεφάνου, ἀπὸ Ἀβελ τοῦ δικαίου, καὶ ἀμέσως, μετὰ Χριστόν, ἀπὸ τοῦ πρωτομάρτυρος καὶ ἀρχιδιακόνου Στεφά-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 33 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

αὐταὶ παρ' ὅλην τὴν σημασίαν τὴν ὁποίαν ἔχουν, δὲν προσέφερον οὐσιαστικὴν βοήθειαν εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ ἀνθρώπου νὰ εὕρη τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς, τὸν ἄρτον ὁ ὁποῖος θὰ τὸν κρατήσῃ εἰς τὴν ζωὴν καὶ δὲν θὰ τὸν ἀφίση νὰ ἀποθάνῃ.

Δὲν εἶναι ἀκόμη σπάνιον τὸ φαινόμενον τῆς παρουσίας καὶ ἄλλων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι ἠθέλησαν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὸ βαθύτατον αὐτὸ αἶτημα τοῦ ἀνθρώπου διὰ ἄρτον καὶ προσεπάθησαν νὰ τὸν ἀπατήσουν. Νὰ προσφέρουν δηλαδή εἰς αὐτὸν πράγματα ποῦ ὁμοιάζουν μὲ ἄρτον, ποῦ φαίνονται ὅτι ικανοποιοῦν τὰ αἰτήματα τῆς ψυχῆς του, ὅμως εἰς τὴν πραγματικότητά ἡ ὁμοιότης αὐτὴ εἶναι ἐξωτερικὴ καὶ πίσω ἀπὸ αὐτὴν κρύπτεται ἀπάτη. Εἶναι οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἀντὶ διὰ ἄρτον προσφέρουν λίθους, ἀντὶ διὰ ἰχθὺν προσφέρουν ὄφεις.

Ἔτσι μένει ὁ ἄνθρωπος καὶ πάλιν μόνος μὲ τὴν πεποίθησιν πλεόν, ὅτι δὲν ὑπάρχει διέξοδος, δὲν ὑπάρχει σωτηρία δι' αὐτόν.

Ὅμως εἰς τὴν πραγματικότητά ἡ διέξοδος ὑπάρχει, ἡ σωτηρία εἶναι γεγονός.

Μόνον ποῦ ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὴν ἀναζητήσῃ ὄχι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν Θεόν.

« Τίς ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσῃ αὐτῷ; καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσῃ αὐτῷ; ».

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΑΝΤΩΝ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

νου ἕως τῶν νέων μαρτύρων Τριανταφύλλου (1860) καὶ Γεωργίου τοῦ Διβόλη (1867), τοὺς δὲ διαπρέφαντας ὑπὲρ τῆς τοῦ θεικοῦ καὶ εὐαγγελικοῦ λόγον διαδόσεως, ἢ γενομένους ὑποδείγματα ἀσκητικῆς ζωῆς, καὶ ἐν οὐσίῳ τὸν βίον ἀπολιπόντας ἀπὸ Ἀδὰμ τοῦ Προπάτορος μέχρι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νεκταρίου ἐπισκόπου Πενταπόλεως, τοῦ ἐν Αἰγίνῃ (1920). Τὰς σελίδας τοῦ «ἐνιαυτοῦ Κυρίου» συνθέτουν τὰ ὀνόματα 3.700, περίπου, ἁγίων, ἄνευ τῶν ἀνωτύμων, μὲ τὸς τιμητικὸς τίτλους τοῦ Μάρτυρος, τοῦ Ὁσίου, τοῦ ἁγίου, τοῦ Πατρὸς, οἵτινες «πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως» ἐδηρέστησαν τὸν Θεὸν καὶ ἤδη ὡς πάμφωτοι ἀστέρες καταλάμπουσιν ἐν τῷ νοητῷ στερεώματι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἶναι τὰ «στόματα τοῦ λόγου», οἱ «θηρητοὶ ὀπλίται» καί, ἐν ἐνὶ λόγῳ, οἱ κολοσσοὶ τῆς ἀρετῆς καὶ οἱ ἥρωες τῆς πίστεως. Εἶναι τὰ εὐγενέστερα τέκνα τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ υἱοὶ καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς καὶ ἀνήκουσιν εἰς πᾶσαν ἡλικίαν, ἐθνικότητα καὶ χροῶμα. Ἰδιαιτέρα κατεβλήθη προσπάθεια διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ιδιότητος καὶ τῶν ἐπωνύμων πλείστον ὄσων ἐξ αὐτῶν πρὸς εὐχερεστέραν διάκρισιν συνωνύμων.

Ἔτσι αὐτοί, τὰ «σκεῦη τῆς ἐκλογῆς» κατέκτησαν τὴν αἰωνιότητα. («Ἀθανασία γὰρ ἐστὶν ἡ μνήμη αὐτῶν, ὅτι παρὰ Θεοῦ γινώσκονται καὶ παρὰ ἀνθρώπους»).

Σκοπὸς ταύτης τῆς ἀνωτέρω μικρᾶς ἡμῶν ἐργασίας εἶναι, ὡς καὶ ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ εἶπομεν, νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς μνήμας καὶ κατατάξωμεν τοὺς καθ' ἡμέραν ἐορταζομένους ἁγίους, καὶ οὕτω νὰ δώσωμεν εἰς τὸ τίμιον Πρεσβυτέριον, προχείρως μὲν, ἀλλ' εὐχρηστον τὸν «Συναξαριστὴν». Τοῦτ' ἐντεῦθεν θὰ γνωρίζωμεν πάντας τοὺς ἐν τοῖς διαφόροις ἐντύποις ἀπαντωμένους καὶ ὑπὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας τιμωμένους ἁγίους, ὥστε ἡ γνῶσις αὐτῶν νὰ γίνῃ κτῆμα κοινόν.

Τῆς ἀγιολογικῆς κατηγορίας ἢ τοῦ ὀνόματος ἑνὸς ἐκάστου ἁγίου καὶ τῆς ιδιότητος αὐτοῦ προηγείται ἢ ἔπεται καὶ ὁ τόπος, ἐν ᾧ «κοσμηθεὶς τῷ στεφάνῳ τῆς νίκης καθορᾶ τὸ ἀμύχανον κάλλος Χριστοῦ», ἢ «ἐν ταλαιπωρίαις καὶ στερηθήσει τὸν βίον διαγυγὼν ἐκοιμήθη ἐν εἰρήνῃ», ἔτι δέ, οὐχὶ σπανίως, ὁ τίτλος τῆς ἐπισκοπῆς, «ἐν ᾗ ὄφθη στῦλος καὶ πύργος τῆς Ἐκκλησίας ἀκαθαίρετος».

Ἐπειδὴ δὲ ἡ πάροδος τοῦ χρόνου καὶ αἱ ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ μεσολαβήσασαι μεταβολαὶ καὶ ἀλλαγαὶ ἐν ἡμέραις νηρημίας καὶ ξενικῆς κατοχῆς ἢ διακυβερνήσεως, νῦν δὲν ὑποβοηθοῦσιν ἡμᾶς εἰς τὴν γνῶσιν τῶν περισσοτέρων τοπωνυμιῶν, ἐκρίθη, ὡς ἐκ τούτων τῶν λόγων, σκόπιμος ἢ κατ' ἀπόλυτον ἀλφαβητικὴν σειρὰν δημοσιεύσεις τῶν ἐκτεταμένων ἢ μὴ περιοχῶν, τῶν τόπων, τῶν

ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΩΤΗΡΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΑΝΟΝΑ ΤΟΥ ΠΑΣΧΑ*

Καταστραφέντων τῶν ὀχυρώσεων τοῦ Ἄδου, ὁ Χριστὸς παρέλαβε καὶ τὰς κλεῖδας τῶν πυλῶν τοῦ Ἄδου, ὡς ἔπραττον πάντες οἱ πορθηταὶ τῶν πόλεων, πρὸς μείζονα βεβαίωσιν τῆς νίκης των καὶ ἔξαρσιν αὐτῆς.

Διὰ τὴν ἐξάρη τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως ὁ Δαμασκηνὸς λέγει ὅτι ὁ Χριστὸς «φυλάξας τὰ σήμαντρα σῶα» (σφραγίδας τοῦ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 38 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

Πρὸ τῶν ἡμερῶν ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ὁ ἐπὶ ἔτη συνεργασθεὶς μετὰ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Περιοδικῶν Νικόλαος Παπαμιχαλάκις. Ἡ συνεχιζομένη δημοσίευσίς τοῦ ἄρθρου ἀποτελεῖ μικρὸν πνευματικὸν μνημόσυνον τοῦ ἀοιδίμου Θεολόγου - Γυμνασιάρχου.

ὁρέων μὲ τὰς φάραγγας καὶ τοὺς κρημνοὺς, τὰ σπήλαια καὶ τὰς ἐρημίας καὶ τοὺς ποταμοὺς, τὰ χωρία καὶ τὰς πόλεις, τὰς νήσους καὶ τοὺς κόλπους, καὶ τὰς πάλαι ποτὲ διαλαμφθῆσας ἐπισκοπὰς ἐν ὄλῳ τῶ γνωστῶ ἐν τοῖς καιροῖς ἐκείνοις κόσμῳ. Διὰ τῆς παραθέσεως τῶν τε γεωγραφικῶν καὶ ἱστορικῶν συντόμων εἰδήσεων ἐλπίζομεν ὅτι θὰ κατατοπίζεται ὁ εὐλαβέστατος κληρικὸς καὶ ὁ εὐσεβὴς ἀναγνώστης τοῦτον τοῦ Ἐορτολογίου καὶ θὰ γνωρίζῃ τὰς χώρας καὶ τοὺς τόπους, τοὺς ἐγγυὲς καὶ τοὺς μακρὰν, ἐν οἷς διὰ τῶν αἱμάτων καὶ τῶν δακρῶν τῶν Μαρτύρων, τῶν Ἱεραρχῶν, τῶν Ὁσίων καὶ παντὸς πνεύματος Δικαίου, ἐγράφη ἡ Ἱστορία τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ συνετάγη τὸ Μαρτυρολόγιον τῶν συγκροτούντων αὐτὴν καὶ ἐφεξῆς θὰ γνωρίζῃ τὴν ἀφετηρίαν τῆς θείας ἡμῶν Λατρείας.

Ἐν τέλει θὰ δημοσιεύσωμεν καὶ γεωγραφικὸν χάρτην τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μεθ' ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς μαρτυρικῆς αὐτῆς γῆς, ἡ ὁποία, ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, περισσότερον πάσης ἄλλης, ἐποτίσθη μὲ τὸ αἶμα τῶν ἀθανάτων ἡρώων τῆς πίστεως, διότι ἐν αὐτῇ, μετὰ τὴν ἁγίαν γῆν τῆς Παλαιστίνης, διεδραματίσθησαν τὰ γεγονότα ἐκεῖνα, τὰ ὁποία ἐστήριξαν τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ ἐπὶ αἰῶνας ἀπετέλεσε τὴν κοιτίδα αὐτῆς.

(Συνεχίζεται)

Οἰκονόμος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΛΑΤΑΝΙΤΗΣ

μνήματος Ματθ. κη' 63) «ἐξηγέρθης τοῦ τάφου» (τρ. 7ον ΣΤ' ᾠδῆς) «λύσας θανάτου τὰ δεσμά», ἀπελευθερώσας τοὺς δεσμίους τοῦ Ἄδου, οἵτινες «ἀγαλλομένῳ ποδί» (τρ. 7ον Ε' ᾠδῆς), ἐχαίρει-
των τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν.

Παιῖνες καὶ διθυραμβοί. Πλήρης ἐνθουσια-
σμοῦ διὰ τὴν λαμπρὰν νίκην τῆς ἀναστάσεως ὁ Ἱ. Δαμα-
σκηνὸς ἐκσπᾶ εἰς παιῖνας, μὲ διθυραμβικὸν τόνον ἀπευθυνόμενος
εἰς ἅπαντας τοὺς λαούς, δανεισθεὶς πάλιν Γραφικούς καὶ Πατρι-
κούς ὄρους «ἀναστάσεως ἡμέρα» (Σοφον. γ', 8) κατὰ τὸ
«λαμπρυνθῶμεν λαοὶ» (Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ).

Τὴν δύναμιν τῆς Ἀναστάσεως κατέδειξεν οὐ μόνον ἡ κατατρό-
πωσις τοῦ Ἄδου, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξάφανσις τοῦ σκότους καὶ ἡ πλημ-
μύρα τοῦ φωτός τῆς ἀναστάσεως· «νῦν πάντα πεπλήρωται φωτὸς
οὐρανός τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια» (τρ. 1ον Γ' ᾠδῆς). Ἐννοεῖται,
ὅτι τὸ σκότος θεωρεῖται σύμβολον καὶ κατοικία τοῦ Διαβόλου,
ὅστις κατενικήθη (Ἀποκ. κα', 23-25). Οὐρανὸς ἐνταῦθα εἶναι ὁ
ἥλιος, ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, «γῆ» δὲ θεωρεῖται καὶ ἡ θάλασσα καὶ
τὰ ἐν αὐτοῖς (Ἀποκ. κα' 1. Β' Πέτρου γ' 10. Πράξ. β' 19. Ματθ.
κα' 21).

Καινοποιήσις τῆς κτίσεως.

Τὴν κατανίκησιν τοῦ Ἄδου ἐπακολουθεῖ ἡ καινοποίησις τῆς
κτίσεως. Τὴν καινοποίησιν ταύτην ὁ Δαμασκηνὸς θεωρεῖ γεγονός,
«σήμερον σωτηρία τῷ κόσμῳ γέγονε», ψάλλει. Τὸν ὄρον «Σωτῆρ
τοῦ κόσμου», ἐξ οὗ ἐσχηματίσθη ὁ ὄρος «σωτηρία τοῦ κόσμου»,
διετύπωσαν πρῶτοι οἱ Σαμαρεῖται, μετὰ τὴν συνομιλίαν τοῦ Ἰησοῦ
μετὰ τῆς Σαμαρεΐτιδος (Ἰωάν. δ' 42).

«Κόσμον» ἐνταῦθα ὁ Δαμασκηνὸς ἐννοεῖ «πᾶσαν τὴν κτίσιν»,
ἔμφυχον καὶ ἄψυχον (τρ. 1ον Γ' ᾠδ.). ὄρατὸν καὶ ἀόρατον (τρ. 2ον
Α' ᾠδ.). «Οὐρανόν, γῆν, καταχθόνια» κατὰ τὴν τριχοτομιστικὴν τοῦ
κόσμου γεωλογικὴν διαίρεσιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν Ο'
(τρ. 1ον Γ' ᾠδ.).

Εἰς τὴν πίστιν, καθ' ἣν ἡ διὰ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος
σωτηρία ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὴν ἄψυχον κτίσιν, ὁ Δαμασκη-
νὸς στηρίζεται εἰς τὴν κλαστικὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀπ. Παύλου
(Ρωμ. η' 20-23), διδάσκοντος ὅτι καὶ «ἡ κτίσις συνωδίνει καὶ συ-
στενάζει προσδοκῶσα τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθο-
ρᾶς, εἰς ἣν ὑπετάγη οὐχ ἐκούσα».

Ἡ ἀπελευθέρωσις αὕτη καλεῖται ἐν τῇ ὑμνογραφίᾳ «καινο-
ποίησις» καὶ στηρίζεται εἰς Β' Πέτρου γ' 13, Ἀποκ. κα' 1,5 (βλ.

ΠΗΓΗ ΑΓΑΘΩΝ Η ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ *

Α'. Οί πρῶτοι Χριστιανοί.

Εἰς τοὺς πρώτους χρόνους, οἱ χριστιανοί, φοβούμενοι τοὺς διώκτας τῶν Ἰουδαίους καὶ λοιποὺς εἰδωλολάτρας, ἀλλὰ περισσότερο διὰ νὰ εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὰς παραδόσεις, ἐτέλουν τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας κατὰ τὰς νυκτερινὰς ὥρας: «Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν Σαββάτων συνηγμένων τῶν μαθητῶν τοῦ κλάσαι τὸν ἄρτον, ὁ Παῦλος διελέγετο αὐτοῖς, μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου» (Πράξ. κ', 7-11). Ἀργότερον ἐθεσπίσθη, ὅπως ἡ Θεία Λειτουργία καὶ Εὐχαριστία τελοῦνται τὰς πρωινὰς ὥρας. «Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν» (Λουκ. κβ' 19). Ὅπως δὲ λέγει καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Α' Κορ. ια', 23): «Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ Κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτί, ἣ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε καὶ εἶπε: λάβετε, φάγετε, τοῦτο ἐστὶ τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλῶμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ὅσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καταγγέλλετε ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ».

Εἰς ἄλλην περικοπὴν τῶν Πράξεων (β', 47) διαβάζομεν διὰ τοὺς πρώτους χριστιανοὺς ὅτι πάντες «καθ' ἡμέραν» μετελάμβανον τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου: «Καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλίασει καὶ ἀφελότητι καρδίας, αἰνοῦντες τὸν Θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν». Τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ δύναται διαφοροτρόπως νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ἡ κλάσις τοῦ ἄρτου ἐγένετο τυπικῶς μόνον, εἰς τὴν οἰκίαν ἐκάστου χριστιανοῦ. Συμβαίνει ὅμως τὸ ἀντίθετον: Οἱ χριστιανοὶ συγκεντρωμένοι

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 40 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

καὶ τρ. 1ον Δ' ᾠδ., τρ. 2ον Ε' ᾠδ., καν. Μ. Σαβ.), θὰ πραγματοποιηθῇ δὲ «ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις» (Γεν. μθ' 1, Ἀριθ. κδ' 14, Δευτ. δ' 30, ἡ' 16, Ὡσηε γ' 5, Μιχ. δ' 1, Ἡσ. β' 2, Πράξ. β' 17, Ἰακώβου ε' 3).

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΑΚΙΣ
Θεολόγος - Γυμνασιάρχης

Η ΣΚΕΠΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ*

Στὰ Εισόδια τῆς Θεοτόκου.

«Μερικοὶ νομίζουν ὅτι ἡ πνευματικὴ εὐημερία καὶ ἡ στάσις των ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγνωσιν προσευχῶν ὠρισμένων, δὲν προσέχουν δὲ καθόλου εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς καρδίας των πρὸς προσευχὴν, οὔτε εἰς τὴν ἐσωτερικὴν διόρθωσίν των. Πολλοὶ ἀναγινώσκουν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰς εὐχάς, αἱ ὁποῖαι προηγοῦνται τῆς Θείας Κοινωνίας, ἐνῶ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξετάσωμεν κατὰ πόσον εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ δεχθῶμεν τὴν Ἁγίαν Κοινωνίαν. Ἄν ἡ καρδία σου εἶναι καθαρὰ, ἂν, χάρις εἰς τὸ θεῖον ἔλεος, εἶναι ἐτοιμὴ νὰ ὑπαντήσῃ τὸν Νυμφίον, τότε καὶ ἂν ἀκόμη δὲν κατώρθωσες νὰ ἀναγνώσῃς ὅλας τὰς ὠρισμένας προσευχάς, προχώρησε εἰς τὴν θείαν Κοινωνίαν. «Οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει».

*

Ἡ ὁλοκλήρωσις τῆς χριστιανικῆς προσωπικότητος πραγματοποιεῖται μὲ τὴ συμμετοχὴ μας στὰ θεῖα Μυστήρια καὶ τὴν ἐν γένει λειτουργικὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Αὐτὸ ὅμως γιὰ νὰ γίνῃ καθημερινὴ ἄσκησις βίου καὶ μέριμνα εἶναι ἀνάγκη νὰ πλησιάσωμε τὸ ναό. Χρειάζεται νὰ ἀντλοῦμε Φῶς, Δύναμι καὶ Χαρὰ ἀπὸ τὸν Οἶκο τοῦ Θεοῦ, ποὺ εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν στοιχείων τῆς τελειότητος. Ἀκριβῶς, ὅπως ἔγινε μὲ τὴ Θεοτόκο, ποὺ ἀφιερώθηκε ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῆς στὸ ναὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκεῖ βρῆκε τελικὰ τὸ μεγάλο, τὸν ὑπέροχο προορισμὸ τῆς.

(Συνεχίζεται)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΕΡΟΥΣΗΣ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 41 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1-2 τεύχους.

εἰς τὸν εὐκτίηριον οἶκον, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν προκειμένην περιπτώσιν εἶναι ὁ σημερινὸς ναός, ἐτέλουν τὸ μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας, «εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Κυρίου» καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν μετελάμβανον ἀπὸ τῶν κλασμάτων. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ περικοπὴ αὕτη καὶ αὕτη εἶναι ἡ βάση καὶ ἡ οὐσία τῆς Θείας Λειτουργίας, ἡ Θεία Εὐχαριστία ἡ ἀνάμνησις τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου τοῦ Κυρίου καὶ ἡ μετάληψις τῶν τιμῶν δώρων: τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου.

(Συνεχίζεται)

ΑΝΔΡΕΑΣ ΝΟΜΙΚΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

292. Ἡ λέξις «ἀνενόχως» εἰς τὴν Β' εὐχὴν τῶν πιστῶν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ Χρυσοστόμου ποῦ ἀναφέρεται, εἰς τὸ «λατρεύειν» ἢ εἰς τὸ «μετέχειν»; (Ἐρώτησις Πανοσιολ. Ἀρχιμ. Σ. Σ.).

Ἡ ἀνωτέρω ἐρώτησις ἀφορᾷ σ' ἓνα συντακτικὸ πρόβλημα ποῦ παρουσιάζει ἡ δευτέρα εὐχὴ ὑπὲρ τῶν πιστῶν τῆς θείας λειτουργίας τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι τόσο ἀπλὸ ἢ μικρᾶς σημασίας, ὅπως ἐπιπολαιῶς θὰ μπορούσε νὰ τὸ χαρακτηρίσῃ κανεὶς. Ἀπὸ τὴν σύνταξιν ἐξαρτᾶται ἡ κατανόησις τοῦ νοήματος καὶ ἡ ἐρμηνεία καὶ συνεπῶς καὶ ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις τοῦ κειμένου μας.

Τὸ «ἀνενόχως» περιέχεται στὴν τελευταία φράσι τῆς εὐχῆς: «δὸς αὐτοῖς πάντοτε μετὰ φόβου καὶ ἀγάπης λατρεύειν σοὶ ἀνενόχως καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν τῶν ἁγίων σου μυστηρίων καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιωθῆναι». Ἐν τῷ «ἀνενόχως» ἀναφέρεται στὸ «λατρεύειν», τὸ νόημα θὰ εἶναι: «Νὰ δώσῃς εἰς αὐτοὺς τὴν χάριν, διὰ νὰ σὲ λατρεύουν χωρὶς ἐνοχὴν ἁμαρτίας, μὲ φόβον καὶ ἀγάπην, καὶ νὰ κοινοῦν ἀκατακρίτως τῶν ἁγίων σου μυστηρίων...» (Σεραφεῖμ Παπακώστα, Ἐγκόλιον τῆς θείας λειτουργίας, Ἀθῆναι 1969², σελ. 79). Μετὰ τὸ «ἀνενόχως» πρέπει νὰ νοηθῇ κόμμα, ποῦ παρέλκει, γιὰτὶ ἡ ἐπομένη φράσις ἀρχίζει μὲ τὸ «καὶ» («καὶ ἀκατακρίτως μετέχειν»). Παρὰ τοῦτο ὅμως σὲ πολλὰς ἐκδόσεις εὐρίσκουμε στὸ σημεῖο αὐτὸ τὸ κόμμα (βλ. Εὐχολόγια, ἔκδ. Βενετίας 1832, 1862. Εὐχολόγιον Goar 1730. Αἱ θεῖαι λειτουργίαι, ἔκδ. Βενετίας 1795, 1811, 1848, 1881, Κωνσταντινουπόλεως 1875, Ἀθηνῶν 1865, 1892, 1927 κ.ἄ.), χωρὶς ὅμως τοῦτο ἀναγκαστικὰ νὰ σημαίῃ ὅτι αὐτὸ τὸ νόημα ἔδιδαν στὴν φράσιν οἱ ἐκδόται, γιὰτὶ τὸ κόμμα πρὸ τοῦ «καὶ» συνηθίζεται στὶς ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν μας κειμένων. Κατὰ τὴν σύνταξιν αὐτῆ, ἡ φράσις παρουσιάζει κάποια ἄρμονία: σὲ κάθε ἀπαρέμφατο ἀντιστοιχεῖ καὶ ἓνα ἐπίρρημα («λατρεύειν—ἀνενόχως», «μετέχειν—ἀκατακρίτως»). Κανονικῶς ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ λείπῃ τὸ «καὶ» μετὰ τὸ «ἀνενόχως». Ἔτσι ἡ φράσις θὰ ἦτο δοκιμωτέρα («λατρεύειν σοὶ ἀνενόχως, ἀκατακρίτως μετέχειν.. καὶ... ἀξιωθῆναι»). Αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ μᾶς βάλῃ σὲ κάποια ὑποψία, ὅσον ἀφορᾷ στὴν ὀρθότητα τῆς συντάξεως, ἀν τέτοιοι τρόποι συντάξεως ἦσαν ἄγνωστοὶ στὴν λειτουργικὴ μας γλῶσσα.

(Συνεχίζεται)

Φ.

Στὸ περιθώριο τῆς Ἀγίας Γραφῆς

Δ Α Υ Ϊ Δ Κ Α Ι Σ Ε Μ Ε Ϊ

Ἐνα ἀπὸ τὰ δείγματα τοῦ ὅτι ὁ Δαυῖδ ἦταν ἀληθινὰ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, ἔγκειται στὸ πρᾶο τοῦ χαρακτῆρος του. Ἦταν πολεμιστής, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα, μὲ ἀσυνήθιστη τόλμη, ποὺ κινουῦσε τὸν θαυμασμό. Ἀπὸ τὰ πρὸ ἐκθαμβωτικὰ παλληκάρια τοῦ ἐβραϊκοῦ ἔθνους. Ἀλλὰ ἀκόμη καὶ μέσα στὸ κλίμα τοῦ πολέμου, ἔδειχνε ἡσύχιο καὶ ἡμερο πνεῦμα. Φανερωνόταν ἄκακος καὶ ἡμερος σὰν πρόβατο.

Στὴ Β' βίβλο τῶν Βασιλειῶν (ιστ' 5 κ.ἐξ.) διαβάζουμε ἓνα ἐπεισόδιο πολὺ εὐγλωττο.

Τὸν καιρὸ τῆς ἀνταρσίας τοῦ γιοῦ του Ἀβεσσαλῶμ, ὁ Δαυῖδ βρέθηκε μὰ μέρα ἔξω ἀπὸ τὴν πολίχνη Βαουρίμ. «Καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἦν καὶ πάντες οἱ δυνατοὶ ἐκ δεξιῶν καὶ ἐξ εὐωνύμων τοῦ βασιλέως». Τὸν περιστοίχιζε ὁ ἀφωσιωμένος στρατός του.

Ἐάφνου, ἐμφανίζεται ἓνας ἄνδρας, ποὺ τὸν ἔλεγαν Σεμεΐ. Δὲν ἦταν, φαίνεται, τυχαῖος ἄνθρωπος. Συγγένευε μὲ τὸ σπίτι τοῦ βασιλέως Σαούλ. Δὲν συμπαθοῦσε καθόλου αὐτὸν ποὺ εἶχε διαδεχθῆ στὸν θρόνο τὸν Σαούλ. Καὶ ἔδειξε τὸ μῖσος του προκλητικὰ.

«Ἐξῆλθεν ἐκπορευόμενος καὶ καταρῶμενος καὶ λιθάζων ἐν λίθοις τὸν Δαυῖδ καὶ πάντα τοὺς παῖδας τοῦ βασιλέως Δαυῖδ».

Ὁ θυμὸς εἶναι πάντα κακὸ πρᾶγμα. Θολώνει τὸ λογικόν. Σβήνει μπροστὰ στὰ μάτια καὶ τοὺς πρὸ ἀπτοὺς κινδύνους. Αὐτὸ συνέβη μὲ τὸν παράφορο Σεμεΐ. Δὲν λογάρισε καθόλου οὔτε τὸν βασιλέα οὔτε αὐτοὺς ποὺ τὸν τριγύριζαν ὀπλισμένοι ὡς τὰ δόντια. Μὴ ἔχοντας τίποτε ἄλλο στὰ χέρια του, ἔπαιρνε πέτρες καὶ τὶς ἔρριχνε κατεπάνω τους. Καὶ μαζὶ μὲ τοὺς λίθους, ἔξετόξευε καὶ λόγια, πρὸ σκληρὰ, πρὸ αἰχμηρὰ. Λόγια κατάρας.

Τί ἦταν ἐπόμενο νὰ συμβῆ μὲ τὴν ἄφρονα αὐτὴ συμπεριφορά του; Ἐνας ἀπὸ τοὺς πολεμιστὰς τοῦ Δαυῖδ λέγει στὸν βασιλέα:

— Θ' ἀφήσουμε αὐτὸ τὸ ψοφίμ νὰ σὲ καταρᾶται, κύριέ μου; Τρέχω, νὰ τοῦ πάρω τὸ κεφάλι.

«Καὶ εἶπεν Ἀβεσσαὺ υἱὸς Σαρουΐας πρὸς τὸν βασιλέα·

ἵνα τί καταρᾶται ὁ κύων ὁ τεθνηκώς οὗτος τὸν κύριόν μου τὸν βασιλέα; Διαβήσομαι δὴ καὶ ἀφελῶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ».

Ἄλλὰ ὁ Δαυῖδ δὲν συμφωνεῖ. Ἀπορεῖ μὲ τὴν πρότασι. Ὅχι, ἔπρεπε νὰ τὸν ἀφήσουν νὰ καταρᾶται. Γιατί; Μὰ γιατί αὐτὲς οἱ κατάρεις δὲν τὸν πείραζαν καθόλου. Κάθε ἄλλο, βέβαια, παρὰ ἦταν ἀναίσθητος ἀπέναντί τους. Σὰν ἅγιος καὶ σὰν ποιητής, ἦταν καρδιὰ τρυφερή. Ἄλλὰ ἡ κρίση του δούλευε μέσα στὸ φῶς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ζήτηγε τὴ σημασία τους σωστά.

Ἄν ὁ ἄμυαλος ἐκεῖνος τὸν καταριόταν, δὲν ἦταν ζημία γιὰ τὸν Δαυῖδ. Ἀρκεῖ νὰ τὸν ἀντιμετώπιζε μὲ πραότητα καὶ ἀνεξικακία. Δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν Δαυῖδ ἦταν τὸ νὰ ἐπιτρέψη ἐκεῖνη τὴν ταπείνωση.

«Ἄφετε αὐτὸν καταρᾶσθαι... εἴπως ἴδοι Κύριος ἐν τῇ ταπεινώσει μου καὶ ἐπιστρέψει μοι ἀγαθὰ ἀντὶ τῆς κατάραις αὐτοῦ τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ».

Ἀπόκριση γεμάτη θεία σοφία. Ποτισμένη μὲ Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ κατάρα εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ Διαβόλου. Τὰ γνήσια παιδιά τοῦ Θεοῦ δὲν ξέρουν σὲ καμμιὰ περίπτωσι νὰ τὴ χρησιμοποιοῦν. «Εὐλογοεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε» (Ρωμ. 16' 14).

Ὅποιος κακοποιεῖ, στὸν ἑαυτό του κάνει κακὸ. Ἀφήνει τὴν ψυχὴ του νὰ γίνῃ ἔρμαιο τοῦ πονηροῦ πνεύματος, νὰ πέσῃ στὸ θανάσιμο σκοτάδι τῆς ἁμαρτίας. Ὅποιος δὲν ἀπαντᾷ στὸ κακὸ μὲ τὸ κακὸ, βραβεύεται ἀπὸ τὸν οὐράνιο Πατέρα. «Μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν», ἐντέλλεται ἡ Καινὴ Διαθήκη (Ρωμ. 16' 21). Ἄλλὰ καὶ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ὅπου τὸ ἴδιο τὸ Πνεῦμα ὑπαγορεύει τὰ λόγια καὶ τὶς πράξεις τῶν δικαίων, πολλὰ εἶναι τὰ προανακρούσματα τῆς Καινῆς. Ἐδῶ, ἕνας δίκαιος ἀπὸ τοὺς πρὸ Χριστοῦ, ὁ Δαυῖδ, προλαμβάνει τὸν Παῦλο.

Τοῦ ἦταν τόσο εὐκόλο νὰ συντρίψῃ τὸν Σεμεῖ. Δὲν τὸ ἔκανε. Τὸν ἄφησε νὰ συνεχίσι. Καί, καθὼς φαίνεται, γιὰ πολὺ διάστημα. «Καὶ ἐπορεύθη Δαυῖδ καὶ πάντες οἱ ἄνδρες αὐτοῦ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ Σεμεῖ ἐπορεύετο ἐκ πλευρᾶς τοῦ ὄρους ἐχόμενα αὐτοῦ πορευόμενος καὶ καταρῶμενος καὶ λιθάζων ἐν λίθοις ἐκ πλαγίων αὐτοῦ καὶ τῷ κοῖ πάσων». Ἡ κατάρα συνῶδισε στὸν δρόμο τὸν ἀγαθὸ βασιλέα, χωρὶς νὰ τοῦ προξενῇ ἀγανάκτησι. Ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ τὸν θωράκιζε καὶ καθόλου δὲν ἔνοιωθε ἐπιθυμία νὰ προστάξῃ τοὺς δικούς του νὰ τιμωρήσουν τὸν πικρόχολο ὑβριστὴ. Ἀπεναντίας, τὰ φαρμακερὰ ἐκεῖνα λόγια — ὡ παράδοξα τῆς θείας χάριτος! — εἶχαν μέσα του μιὰ γλυκεῖα ἀπίχηση. Ἐπεφταν στὴν ψυχὴ του σὰν ἀνθοπέταλα.

Καὶ μήπως δὲν ἦταν; Οἱ θλίψεις πού ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει νὰ μᾶς βροῦν, εἶναι ἐπίσκοπη τῆς ἀγάπης του. Τὰ ἀπάνθρωπα πλήγματα, μέσα στὴ θεία πραγματικότητα, εἶναι χάδι. Φανερώνουν ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς ἀγαπᾷ, μᾶς ἀναγνωρίζει παιδιά του ἀκριβὰ καὶ πολυπόθητα. «Ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ με παρεκάλεσαν» (Ψαλμ. κβ' 4). «Ὅ,τι ἀντίξοο καὶ ὀδυνηρὸ μὲ βρίσκει, ἂν τὸ βλέπω σὰν δική σου παιδαγωγία, Κύριε, φέρει ἤδη μέσα του τὴν παρηγορία σου. Εἶναι μῆνυμα τῆς ὑπολήψεως πού τρέφεις γιὰ τὸ πλάσμα σου. Εἶναι σημάδι ὅτι θέλεις νὰ σὲ μιμοῦμαι καὶ νὰ σοῦ μοιάζω.

Οἱ Ἅγιοι ἔτσι ἐρμηνεύουν τὶς θλίψεις καὶ τὰ βάσανα πού συναντοῦσαν στὸν δρόμο τους. Γι' αὐτὸ καὶ ὄχι μόνο τὰ δέχονταν μὲ ὑπομονή, ἀλλὰ καὶ χαρὰ τους τὰ εἶχαν. Γι' αὐτὸ καὶ ἕνας τους δίδασκε: «Ὅταν ἔχουμε τὸν Θεὸ στὴν καρδιά μας, εἴμαστε εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸ κάθε τί. Οἱ θλίψεις γίνονται γλυκιές, ἢ ἀνέχεια τῶν ὑλικῶν δὲν μᾶς πειράζει, οἱ στενοχώριες μεταβάλλονται σὲ χαρὰ» (Ἅγίου Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης, Ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ μου, Ἀθῆναι 1974, σ. 57).

ΒΑΣ. ΜΟΥΣΤΑΚΗΣ

== Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α ==

Κ. Γ. Μπόνη, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Συμπόσιον Πατέρων, ἡ καλουμένη Β' Ἐπιστολὴ Κλήμεντος Ρώμης πρὸς Κορινθίους.—**Ἐπίκαιρα**.—**Εὐαγ. Δ. Θεοδώρου**, Καθ. τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ Ἑλληνικὸν Ἔθνος.—**Μητροπ. Δράμας Διονυσίου**, Ὡδίνες θανάτου.—**Μητροπ. Δημητριάδος Χριστοδούλου**, Ὁ μοναχικὸς βίος εἰς τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα.—**Ι. Κ.**, Ἡ τέχνη τῆς ἀκροάσεως.—**Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Γ. Λενῆ**, Τὸ Ὑπέραμπρον Ἄστρον.—**Ἀρχιμ. Τιμοθέου Σ. Τριβιζᾶ**, Ἐκκλησία καὶ τουρισμός.—**Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καθρεπτιδίου**, Ἡ ἀγωνία τῆς μοναζιᾶς.—**Γ. Π. Πατρώνου**, Ἐκκλησία καὶ κόσμος.—**Πρεσβ. Ἀντ. Ἀλεβιζοπούλου**, Ἐνοριακά, Προσκλητήριον Διακονίας.—**Πρεσβ. Κωνστ. Πλατανίτου**, «Ἐορτολόγιον».—**Νικ. Παπαμιχαλάκι**, Ἐσχατολογία καὶ δυνάμεις τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Σωτῆρος κατὰ τὸν Κανόνα τοῦ Πάσχα.—**Ἀνδρέου Νομικοῦ**, Πηγὴ ἀγαθῶν ἢ Μετάληψις.—**Δημ. Φερούση**, Ἡ Σκέπη τοῦ κόσμου.—**Φ.**, Ἀπκνήσεις σὲ λειτουργικὰ, κανονικὰ καὶ ἄλλες ἀπορίες.—**Βασ. Μουστάνη**, Δαυὶδ καὶ Σεμεί.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἰακίου 1, Ἀθῆναι 140. Προϊστάμ. Τυπογρ. Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3 Ζωγράφου. Τηλ. 787978.